

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

(א) לקמן פ"ג (ג) כחיות
ע"ג ע"ג (ג) קדושין
מ"ג: סנהדרין כ"ג,
(ד) נגזל מלך דף י"ג,
(ה) נגזל מלך דף ט"ג,
(ו) [שם דף: (ז) ע"ג
ע"רובי: כ"ג: (ח) מיכה א'
א. (ט) מלכים ב' טו ה'
(י) עמוס א. א.

תורה אור השלם
(א) אני חופה וְשָׂרִי
בְּמַגְדְּלוֹת אִם הָיִיתִי
בְּעֵינֵי קְבוּצַת שְׁלוֹם:
[ש"ר הש"ס ח. י']
(ב) וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא
נָאֵם יי' תִּקְרָא אִישׁוֹ
וְלֹא תִקְרָא לִי עוֹד
בְּעֵלְיָ: [הושע ב. י"ח]
(ג) אַחֲוֹת לָנוּ קָטְנָה
וְשָׂרִים אִין לָהּ מִזֶּה
נַעֲשֶׂה לְאַחֲוֵי בָּיִם
שִׁדְדָר בָּהּ:
[ש"ר הש"ס ח. י"ח]

(ד) אֲשֶׁר בְּנִינוּ כְּנַטְעִים
כְּמַגְדְּלוֹת בְּנַעֲרֵיהֶם
בְּנוֹתֵינוּ בְּיָמֵי חַפְצוֹת
תְּכַתִּיב הַיֵּכָל:
[ההלים קמ"ד, י"ב]
(ה) וְיִצְחָק יָגֵן עֲלֵיהֶם
וְאֶבְרָהָם וְכַבְשֵׁי אֲבִי
קָלַע וְשָׂרֵי הַבָּיִת כְּמוֹ יוֹן
וְיִצְחָק כְּמִזְרַק כְּמוֹת
מִבְּרַח: [יחזקאל כ"ג, י"ג]
(ו) בְּנוֹתֵינוּ מְלָאִים
מִפִּיקִים מִן אֵל זָן
זְאוּנָנוּ מְאֻלְפוֹת
מְרַבְּבוֹת בְּחַרְצוֹתֵינוּ:
[ההלים קמ"ד, י"ג]

(ז) דָּבָר יי' אֲשֶׁר תִּקֶּה אֵל
הַיּוֹשֵׁעַ בְּן פָּאִרִי בִּימֵי
עֲזִיבָה יוֹתֵם אֲחֵי יְהוֹקֵה
מִלְּבִי יְהוֹדָה וּבִימֵי
יְרַבְעָם בְּן יוֹאֵשׁ מִקֶּדֶר
יִשְׂרָאֵל: [הושע א. א']
(ח) תְּחַלֵּת דְּבַר יי' אֵל
הַיּוֹשֵׁעַ וְיִאמֶר יי' אֵל
הַיּוֹשֵׁעַ לֵךְ קַח לָךְ אִשָּׁת
זְנוּנִים וְלִדְוֵי זְנוּנִים כִּי
זֶה תִּהְיֶה הָאָרֶץ מֵאַחֲרֵי
יְיָ: [הושע א. ב']
(ט) וַיִּלֶּךְ וַיִּקַּח אֶת בָּתְרַב
בַּת דְּבָלָיִם וַתְּהִי וַתִּקְרָא
לָהּ בְּנִי: [הושע א. ג']

הגהות וציונים
(א) בכתיב וּבִירוּשָׁלַיִם
וּבִירוּשָׁלַיִם מִמְּקוֹם:
(ב) כ"ג כתיב (גליון):
(ג) צ"ל בְּכַתִּיב (גליון):
(ד) צ"ל בְּחֻזְנֵךְ רִשְׁשׁ:
וכ"ה בראשונים וכ"ו:
(ה) בכתיב וַתִּזְוֶי: [הושע א. א']
(ו) בכתיב פִּירִשָּׁה
שְׂדֵדְתָה: [ז] בְּשׁוֹשׁן
הַיְבֵרָה (גליון):
(ז) [תקראי אישׁי
רושע נמי פְּטִילֵתָה
דְּהוֹשֵׁעַ כְּצִיל
מִהַרְשִׁיל] (גליון):

האשה פרק שמיני פסחים

פז.

עין משפט
נר מצוה

א א מ"י פ"ג מהל' ק"פ
הלכה יא:
ב ב שם הלכה יג:
ג ג שם הלכה יג:
ד ד שם הלכה יא:

האשה. מאי רוצה בשעת שחיטה. ודוקא צירכה צענת
שחיטה אבל לא צירכה אינה אוכלת לא משל זה ולא משל
זה אבל צירכה אפילו קמתה אוכלת משל צעלה: **כאן** ברדופה כאן
בשאינה רדופה. אור"ח דכל נשים רדופות הן להגיד ציצית ציצית
כשנמלאו שלימות ציצית חמיון והשפא

האשה. תאכל משה בעלה. למסתמא דעתה לימנות על של
צעלה כל זמן שלא פירשה שיהא דעתה¹ בשל אשה: רגל
הראשון. כך דרך הנשואות ללכת לצית ציצית רגל הראשון שאחר
הנשואין: תאכל במקום שהיא רוצה. ונגמרא מוקי לה כשאינה

האשה *בזמן שהיא בבית בעלה שחט
עליה בעלה ושחט עליה אביה
תאכל משה בעלה הלכה רגל ראשון לעשות
בבית אביה שחט עליה אביה ושחט עליה
בעלה תאכל במקום² שהיא רוצה יתום ששחטו
עליו אפטרופסין יאכל במקום³ שהוא רוצה
עבד של שני שותפין לא יאכל משל שניהן
מיו שחציו עבד וחציו בן חורין לא יאכל משל
רבו: **גמ'** שמעת מינה⁴ יש ברירה מאי
רוצה בשעת שחיטה ומינה⁵ אשה רגל
הראשון אוכלת משל אביה משל בעלה
רוצה אוכלת משל אביה רוצה משל בעלה
לא קשיא כאן ברדופה לילך כאן בשאינה
רדופה דכתיב⁶ אז הייתי בעיניו כמוצאת
שלום⁷ וא"ר יוחנן ככלה שנמצאת שלימה
בבית חמיה ורדופה לילך להגיד שבחה
בבית אביה דכתיב⁸ והיה ביום ההוא נאם
ה' תקראי אישׁי ולא תקראי לי עוד בעלי
אמר רבי יוחנן ככלה בבית חמיה ולא ככלה
בבית אביה⁹ אחות לנו קטנה ושדים אין לה
¹⁰ א"ר יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה
ללמוד¹¹ אני חומה ושדי כמגדלות¹² אמר רבי
יוחנן אני חומה זו תורה ושדי כמגדלות אלו
תלמידי חכמים¹³ ורבא אמר אני חומה זו
כנסת ישראל ושדי כמגדלות אלו בתי כנסיות
ובתי מדרשות אמר רב זוטרא בר טוביה
אמר רב מאי דכתיב¹⁴ אשר בנינו כנטיעים
מגודלים בנעוריהם בנותינו כוזיות מחוטבות
תבנית היכל אשר בנינו כנטיעים אלו בחורי
ישראל שלא טעמו טעם חטא בנותינו כוזיות
אלו בתולות ישראל שאוגדות פתחיהן
לבעליהן וכן הוא אומר¹⁵ ומלאו כמזרק
כוזיות מזבח איבעית אימא מהכא¹⁶ מזוינו
מלאים מפיקים מזן אל זן מחוטבות תבנית
היכל אלו ואלו מעלה עליהן הכתוב כאילו
נבנה היכל בימיהן.¹⁷ דבר ה' אשר היה אל
הושע וגו' בימי עזיבה יותם אחו יחזקיה

כזויות מובח. מה להלן דס אף
כאן דס גלות:
בימי עזיבה. נתנבאו ד' נביאים
אלע"ג דנמיכה לא כתיב ציה
עזיבה אלא צימי יותם אחו יחזקיהו
מ"מ כיון דכתיב קרא סתם י"ל
שנתחלת מלכות יותם נתנבא ולא
היה עדיין עזיבה מי אלא שנתנגע
ומלך יותם צנו תחמי צימי:

אמר ד' הקב"ה דהושע. ממה
שאמר לו לקחת אשת זנונים
דריש שמסתמא כך אמר לו וכן השיבו:
ירעאל

מלך¹⁸ יהודה בפרק אחד נתנבאו ד' נביאים
תחלת דבר ה' בהושע¹⁹ וכי בהושע דבר תחלה והלא ממושה עד הושע כמה
נביאים א"ר יוחנן תחלה לארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק וא"ר הן
הושע ישעיה עמוס ומיכה אמר לו הקדוש ברוך הוא להושע בניך חטאו והיה
לו לומר בניך הם בני חנוך²⁰ הם בני אברהם יצחק ויעקב גלגל רחמך עליהן
לא דיו שלא אמר כך אלא אמר לפני רבש"ע כל העורם שלך הוא העבירים
באומה אחרת אמר הקב"ה מה אעשה לזקן זה אומר לו לך וקח אשה זונה והוליד²¹
לך בנים זנונים ואחר כך אומר לו שלחה מעל פניך אם הוא יכול לשלוח אף
אני אשלח את ישראל שנא'²² ויאמר ה' אל הושע לך קח לך אשת זנונים וילדי
זנונים וכתיב²³ וילך ויקח את גומר בת דבלים גומר אמר רב שהכל גומרים בה בת
דבלים

למיה מפרש להו וצנולוהו כתב צה צימי עזיבה יותם אחו יחזקיה שכולן החלו להינבא צימי
עזיבה וקיסמו חיי ארבעה מלכים: א דיו ש"א אמר בן. אמה למד ממה שאמר לו הקדוש ברוך הוא קח לך אשת זנונים ולא אמר כן
לנבוא אחר: (מלאחי כאן הגה"ה מלשון רצונו ארבעה נביאים כולוהו כתיב צה צימי עזיבה צר ממיכה דכתיב ציה²⁴) יותם אחו יחזקיהו
וצנמוס לא כתיב אלא עזיבה ומיכה צימי נתנבא אלא שכבר נתנגע ויותם צנו שופט על הארץ²⁵ לפיכך לא נקרא על שמו אצל
שלישה היו קודם שנגטרע צמוס נאמר²⁶ שנחיס לפני הרעש וישעיה ציוס הרעש דכתיב (ישעיהו י) ויטעו אמונת הספים שרעשו עליונים
לשורפו ותחמוסם לצלעו כמשפט קרח ועדמו שערערו על הכהונה ואותו היום נתנגע והושע קודם (לנבוא): הכי גרפינן אומר לו קח לך
אשת זנונים ואח"כ אומר לו שלחה: וילדי זנונים. שמלך לך צים זנונים ספק שלך ספק של אחרים: גומרינן בה. ציאתם ותאמות לבס:
דבלים

רבינו הנגאל

האשה שהיא בבית
בעלה שחט
עליה אביה שחט עליה
בעלה כ"ו. כיון ששנינו
תאכל במקום שהיא רוצה
דייקי' מינה דיש ברירה
וכאלו נתברר כי מצת
שחיטת הפסח בזה נגנית.
ושני' מאי מקום שהיא
רוצה בשעת שחיטה.
ורמינן עלה האשה רגל
ראשון משל אביה ואם
תאמר מקום שרוצה
בשעת שחיטה מה לי
אביה מה לי בעלה. ושני'
הא מתנינא ברדופה
וכרבי יוחנן דאמר מאי
דכתיב אז הייתי בעיניו
כמוצאת שלום כמה
שנמצאת שלימה בבית
חמיה ורדופה לילך להגיד
שבחה בבית אביה בודאי
בשל אביה רוצה אבל
מכאן ואילך ממי שהיא
רוצה בשעת שחיטה:
אחות לנו קטנה אמר
רבי יוחנן זו עילם שזכתה
ללמוד ולא [זכתה] ללמוד:
בימי עזיבה מלך יהודה
נתנבאו ד' נביאים הושע
ישעיה עמוס ומיכה גדול
שכולן הושע שנאמר
תחלת דבר ה' בהושע
תחלה לארבעה נביאים
באותו הפ' כ':

ליקוטי רש"י

כאן ברדופה. לילך
לצית אשה חמיה. אישׁי.
לשון אישות וינשואין.
ככ"ה בבית חמיה.
שכבר ניסת וגם לזה
נצטלה ואינה נוטה הימנו
[כחובות טא ע"ב]. **אחות**
לנו קטנה עניות חמיה
נצטלה היא שהיא ציה
דניאל דכתיב (דניאל ח)
ואני (הייתי) צנוסן
הצירה אשר נצטלה
המדינה וכן מרגלי ולא
היו דורסו עופקים חמיה
ולא זכו אלו החכמים ללמד
כאלו לא היה להם שדים
להניק אצל צלל זכמה
ללמד דכתיב צנוסן (ז)
כי הכין לצנו לדרוש את
חורת ד' ולעשות וללמד
פישראל תק ומשפט
[הירושן מט ע"ב] א"ר
תלמידי חכמים. אין
לרמינן חומה. [זו] כנסת
ישראל. כולם שוין לענין
חומה וגודלים עממן
מלגמטע געוילי כוכבים
[כ"ב ח.]. שנתנבאו
באותו הפרק. צימי
אותם המלכים עזיבה יותם
אחו יחזקיהו צנרעה
נצטלה הלל כתיב כן חזן
ממיכה שלא היה צימי
עזיבה אלא היה צימי יותם
אחו יחזקיהו י"ש ע"ב].

האשה פרק שמיני פסחים

ישראל אחר משלש קניני וכו' א"ר יוחנן אוי לה לרבנות שמקבת בעילה שאין לך נביא בישראל שלא קצח ארבעה מלכים בימיו מפני מה זכה ירבעם להמנות עם מלכי בית דוד מפני שלא קבל לשון הרע על עמום שאמר וישלח כהן בית אל אל ירבעם בן נבט [ואיש] מלך ישראל גר. אפילו דוד אביו שקילל [ואת אמו] לא יברך אל תלשן אותו מהושע כו'. צדקת פרונו צדקה עשה הקב"ה לישראל שפזן לבין האומות מיד שאול אפרם ו בכל שריה עובקה משאול. שלשה חזרו למטעת. ישראל כסף מצרים וכתב הלוהות:

יזרעאל. על שם העמיד שזרעו גולה: **והגלה** אותם לבבל. והא דלאמר בגיטין (דף ת. ט. וס) רתמנא צטולך או צטולא דבר עשו אלמא לא עשו מעלו טפי היינו לבתר דנתי חזרי לבבל שמעת

זרעאל על בית יהוא והשבתי ממלכות בית זרעאל ויהווא עוד ותלך בת ויאמר לו קרא שמה לא רוחמה כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל כי נשא אשה להם ותהר ותלך בן ויאמר (ה' אליו) קרא שמו לא עמי כי אתם לא עמי ואנכי לא אהיה לכם לאחר שנולדו [לו] שני בנים וכת אחת אמר לו הקב"ה להושיע לא היה לך ללמוד ממושה רבך שביון שדברתי עמו פירש מן האשה אף אתה ברול עצמך ממנה אמר לו רבשע' יש לי בנים ממנה ואין אני יכול להוציאה ואלא לגרשה א"ל הקב"ה ומה אתה שאשתך זונה ובנוך [בני] זנונים ואין אתה יודע אם שלך הן אם של אחרים הן כך ישראל שהן בני בני

בחוני בני אברהם יצחק ויעקב אחר מברכה קנינין שקניתי בעולמי תורה קנין אחד דכתיב ה' קניי ראשית דרכו שמים וארץ קנין אחד דכתיב קונה שמים וארץ בית המקדש קנין אחד דכתיב ה' זה קנתה ימינו ישראל קנין אחד דכתיב עם זו קנית ואתה אמרת העבדים באומה אחרת כיון שידע שחמא עמד לבקש רחמים על עצמו אמר לו הקב"ה עד שאתה מבקש רחמים על עצמך בקש רחמים על ישראל שגורתי עליהם שלש גזירות בעבורך עמד ובקש רחמים ובטל גזירה והתחיל לברכן שנאמר והיה מספר בני ישראל כחול הים וגו' והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו וגו' וזרעתיה לי בארץ הרחמתי את לא רוחמה ואמרתי ללא עמי עמי אתה אמר רבי יוחנן אוי לה לרבנות שמקבת את בעליה שאין לך כל נביא ונביא שלא קיפח ארבעה מלכים בימיו שנאמר חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלים וגו' אמר ר' יוחנן מפני מה זכה ירבעם בן יואש מלך ישראל להמנות עם מלכי יהודה שלא קבל לשון הרע על עמום מנולן דאימני דכתיב דבר ה' אשר היה אל הושע בן בארי בימי עזריה ויהוה אתה יחזקיה מלכי יהודה ובימי ירבעם בן יואש מלך ישראל ומנולן דלא קיבל לשון הרע דכתיב וישלח אמציה כהן בית אל אל ירבעם מלך ישראל לאמר אמה עמום בחרב ימות ירבעם וגו' אמר חם ושלום אמר אותו צדיק כך ואם אמר מה אעשה לו שכינה אמרה לו אמר ר"א אפילו בשעת כעסו של הקב"ה זוכר את הרחמים שנאמר כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל ר' יוסי בר ר' חנינא אמר מהכא כי נשא אשה להם ואמר ר"א לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שנאמר וזרעתיה לי בארץ כלום אדם זורע סאה אלא להכניס כמה כורין ור' יוחנן אמר מהכא ורחמתי את לא רוחמה אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי מאי דכתיב אל תלשן עבד אל אדוניו פן יקללך ואשמת וכתיב דור אביו יקלל ואת אמו לא יברך משום דאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן אלא אפילו דור שאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן עבד אל אדוניו מנלן מהושע א"ר אושעיא מאי דכתיב צדקת פרונו צדקה עשה הקב"ה בישראל שפזן לבין האומות והיינו דא"ל ההוא מינא לר' חנינא אנו מעלינן מינייכו כתיב בכו כי ששת חדשים ישב שם וגו' ואלו אנן איתניכו גבן כמה שני ולא קא עבדינן לכו מידי אמר לו רצונך יטפל לך תלמיד א' נטפל ליה ר' אושעיא א"ר משום דלא ידעיתו היכי תעברו תכלינן כולהו ליתנהו גבייכו מאי דאיכא גבייכו קרי לבו מלכותא קמיעתא אמר ליה גפא דרומאי בהא נחתנין ובהא סלקינן: תני רבי חייא מאי דכתיב אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה יודע הקדוש ברוך הוא את ישראל שאינן יכולין לקבל גזירות אכזריות אדום לפיכך הגלה אותם לבבל ואמר רבי אלעזר לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאל שנאמר מיד שאול אפרם ממות אגאלם רבי חנינא אמר מפני שקרוב לשונם ללשון תורה רבי יוחנן אמר מפני ששיגרון לבית אמן משל לאדם שכעס על אשתו להוכיח משגרה לבית אמה והיינו דרבי אלכסנדרו דאמר שלשה חזרו למטעתן אלו הן ישראל כסף מצרים וכתב לוהות ישראל הא דאמרן כסף מצרים דכתיב והיו בשנה החמישית למלך רחבעם עלה שישק מלך מצרים ויהוה וירושלים וגו' כתב הלוהות דכתיב ואשברם לעיניכם תנא לוהות נשברו ואותיות פורחות עולא אמר כדי שיאכלו תמרים

ליקומו רש"י

ה' קניי ראשית דרכו. שנתוספו קודם הטלס מתי שבעטלה נמחשנה לפני לברוא את עולמו נתקיים הטלס נטפל המורה. שמים וארץ קנין אחד. טסה עמוסיה של עולם שאלמא כה אמר ה' השמים כמא' והאין הדום רגלי לאמר כולן ארץ ותמל להלן ארץ שאלמא מלאה הארץ קנינך מה להלן שמים ואין אף כולן שמים ואין וכמו קנינך וכו' ואמתי מיהו משה יאמר ישראל קנין אחד. שאלמא טס זקית ומנין שהטלס ממתקיים שבעטן שאלמא לקטושים אשר מלך הטלס ואזריה על שם עיקר הדירה של ארץ נסימין. הבין דרבה. של חוטה ולומדיה סיק היל ללוסי להמיש. גזירות. שזרעין שמה שלל ימעסקו נמורה ולא קיימו מלות. והגלה אותן לבבל. ממוכן הים [גישן ו' ע"א].

דבליים. שמי לזכות דומה צת דומה: כי אבדם מלך ארם וישימם כעפר לדוש: ותהר ותלך בן ויאמר ה' אליו קרא שמו יזרעאל. שעתיד אני לזרעם ולזרעם צנולה: ארבעה קנינין גרסינן וזיה המקדש אחד מינייהו. קנינין חסודין צעניו לקרותם קנין לו כאלם שטורה לקנות דבר החביב לו: ש"ש גזירות. זרעאל דהיינו גולה ולא עמי ולא רוחמה: יאמר להם וגו' ונקבצו וגו' צנולה גזירת הגלות ורחמתי צנולה גזירת לא רוחמה ולאמתי ללא עמי עמי אמה צנולה גזירת לא עמי: קיפח. קצר האריך ימים מהס על ידי שמתנשאים צננות הס ממים: וכה ציננות. כדילף לקמיה: בימי עזריה ויתם. סופיה דקרא וצמי ירבעם בן יואש מלך ישראל: כהן בית אל. כומר לעכו"ם: וזכר את הרחמים גרסינן: בי לא אוסיף עוד ארחם. אט"ג דפרעונומא הוא אלוכרי הוא מילכך סט רחמים: בי נשא אשה דהב. לשון סליחה ואמנויה ממתה ומיחו סליחה קא מילכך וספיה דקרא דלעיל הוא: רבי יוחנן אמר מהכא ורחמתי וגו' ואמרתי ללא עמי עמי אתה. אותם שלל היו מעמי דנצקו צהס ויהיו לי לעם: אפילו דור. רשעים סלניסן יקללו אל תלשיס: מהושע. שנתפס על שהלשין את ישראל ואף על פי שמתאו: צדקה עשה שפירון. שלל היו יכולין ללכותס יחד: יפסל דך תלמיד א'. להשיקן טעונה: גפא דרומאי. טענע צע"ז: בהא נחתנין ובהא סלקינן. נמחשנה זו ארץ עמוקיס ממיד: הגלה אותן לבבל. שאין כשדים אכזרים כשאר אומות: שעמוקה כשאו"ל. ויפסד משס מהר כמו שצנתיסס מני שאל אפרס: שקרוב לשונם ללשון תורה. ולא שמתנה מורה מן מהר: לבית אמן. אכרסס מלור כשדים ילא: כסף מצרים. שזו ישראל נלחמס ממלריס כדכתיב (שמות ט) וינללו את מנריס וצמי רחבעם עלה שישק מלך מנריס ונטל את כל האזריות: צענייסן. כלומר דבר פלג רחמס סס סהסעין פונה להסתכל צ:

זרעאל על בית יהוא והשבתי ממלכות בית זרעאל ויהווא עוד ותלך בת ויאמר לו קרא שמה לא רוחמה כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל כי נשא אשה להם ותהר ותלך בן ויאמר (ה' אליו) קרא שמו לא עמי כי אתם לא עמי ואנכי לא אהיה לכם לאחר שנולדו [לו] שני בנים וכת אחת אמר לו הקב"ה להושיע לא היה לך ללמוד ממושה רבך שביון שדברתי עמו פירש מן האשה אף אתה ברול עצמך ממנה אמר לו רבשע' יש לי בנים ממנה ואין אני יכול להוציאה ואלא לגרשה א"ל הקב"ה ומה אתה שאשתך זונה ובנוך [בני] זנונים ואין אתה יודע אם שלך הן אם של אחרים הן כך ישראל שהן בני בני

בחוני בני אברהם יצחק ויעקב אחר מברכה קנינין שקניתי בעולמי תורה קנין אחד דכתיב ה' קניי ראשית דרכו שמים וארץ קנין אחד דכתיב קונה שמים וארץ בית המקדש קנין אחד דכתיב ה' זה קנתה ימינו ישראל קנין אחד דכתיב עם זו קנית ואתה אמרת העבדים באומה אחרת כיון שידע שחמא עמד לבקש רחמים על עצמו אמר לו הקב"ה עד שאתה מבקש רחמים על עצמך בקש רחמים על ישראל שגורתי עליהם שלש גזירות בעבורך עמד ובקש רחמים ובטל גזירה והתחיל לברכן שנאמר והיה מספר בני ישראל כחול הים וגו' והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו וגו' וזרעתיה לי בארץ הרחמתי את לא רוחמה ואמרתי ללא עמי עמי אתה אמר רבי יוחנן אוי לה לרבנות שמקבת את בעליה שאין לך כל נביא ונביא שלא קיפח ארבעה מלכים בימיו שנאמר חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלים וגו' אמר ר' יוחנן מפני מה זכה ירבעם בן יואש מלך ישראל להמנות עם מלכי יהודה שלא קבל לשון הרע על עמום מנולן דאימני דכתיב דבר ה' אשר היה אל הושע בן בארי בימי עזריה ויהוה אתה יחזקיה מלכי יהודה ובימי ירבעם בן יואש מלך ישראל ומנולן דלא קיבל לשון הרע דכתיב וישלח אמציה כהן בית אל אל ירבעם מלך ישראל לאמר אמה עמום בחרב ימות ירבעם וגו' אמר חם ושלום אמר אותו צדיק כך ואם אמר מה אעשה לו שכינה אמרה לו אמר ר"א אפילו בשעת כעסו של הקב"ה זוכר את הרחמים שנאמר כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל ר' יוסי בר ר' חנינא אמר מהכא כי נשא אשה להם ואמר ר"א לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שנאמר וזרעתיה לי בארץ כלום אדם זורע סאה אלא להכניס כמה כורין ור' יוחנן אמר מהכא ורחמתי את לא רוחמה אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי מאי דכתיב אל תלשן עבד אל אדוניו פן יקללך ואשמת וכתיב דור אביו יקלל ואת אמו לא יברך משום דאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן אלא אפילו דור שאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן עבד אל אדוניו מנלן מהושע א"ר אושעיא מאי דכתיב צדקת פרונו צדקה עשה הקב"ה בישראל שפזן לבין האומות והיינו דא"ל ההוא מינא לר' חנינא אנו מעלינן מינייכו כתיב בכו כי ששת חדשים ישב שם וגו' ואלו אנן איתניכו גבן כמה שני ולא קא עבדינן לכו מידי אמר לו רצונך יטפל לך תלמיד א' נטפל ליה ר' אושעיא א"ר משום דלא ידעיתו היכי תעברו תכלינן כולהו ליתנהו גבייכו מאי דאיכא גבייכו קרי לבו מלכותא קמיעתא אמר ליה גפא דרומאי בהא נחתנין ובהא סלקינן: תני רבי חייא מאי דכתיב אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה יודע הקדוש ברוך הוא את ישראל שאינן יכולין לקבל גזירות אכזריות אדום לפיכך הגלה אותם לבבל ואמר רבי אלעזר לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאל שנאמר מיד שאול אפרם ממות אגאלם רבי חנינא אמר מפני שקרוב לשונם ללשון תורה רבי יוחנן אמר מפני ששיגרון לבית אמן משל לאדם שכעס על אשתו להוכיח משגרה לבית אמה והיינו דרבי אלכסנדרו דאמר שלשה חזרו למטעתן אלו הן ישראל כסף מצרים וכתב לוהות ישראל הא דאמרן כסף מצרים דכתיב והיו בשנה החמישית למלך רחבעם עלה שישק מלך מצרים ויהוה וירושלים וגו' כתב הלוהות דכתיב ואשברם לעיניכם תנא לוהות נשברו ואותיות פורחות עולא אמר כדי שיאכלו תמרים

תורה אור השלם (א) פי לא השאיר ליהואתו נם בי אם המשים פרשים ונעשה רבב ועשרה אלפים רגלי בי אבדם מלך ארם וישמם קצפר קדש: [מלכס ב' ג' ח'] (ב) וצדק וצדק את גבר בת דבליים ותמרי ותלך לו בן: ויאמר ה' אליו קרא שמו יזרעאל כי עוד מעט ויפקדתי את דמי יזרעאל על פי בית יהוא והשבתי ממלכות בית ישראל: [הושע א' ח'] (ג) ותהר עוד ותלך בת ויאמר לו קרא שמה לא רוחמה כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל כי נשא אשה להם: ותגבול את לא רחמה ותהר ותלך בן: ויאמר קרא שמו לא עמי כי אתם לא עמי ואנכי לא אהיה לכם: [הושע א' ח'] (ד) ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון קנה שמים וארץ: [בראשית י"ב'] (ה) ויביאם אל גבול קנז' דר' זה קנתה מלא: [מלכס ב' ג' ח'] (ו) חפל עליהם איתתה [פתח פתח וזרעו ודמו באבן עד יעבר עמך ה' עד יעבר עם זו קנית: [שמות ב' ט'] (ז) ותהי מספר בני ישראל כחול הים אשר לא יסר ולא יפסד ותהי במקום אשר אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי: ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם אחרת ויקללו מן הארץ כי גדלו יום יזרעאל: [הושע ב' א'] (ח) וזרעתיה לי בארץ הרחמתי את לא רוחמה ואמרתי ללא עמי עמי אתה אמר רבי יוחנן אוי לה לרבנות שמקבת את בעליה שאין לך כל נביא ונביא שלא קיפח ארבעה מלכים בימיו שנאמר חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלים וגו' אמר ר' יוחנן מפני מה זכה ירבעם בן יואש מלך ישראל להמנות עם מלכי יהודה שלא קבל לשון הרע על עמום מנולן דאימני דכתיב דבר ה' אשר היה אל הושע בן בארי בימי עזריה ויהוה אתה יחזקיה מלכי יהודה ובימי ירבעם בן יואש מלך ישראל ומנולן דלא קיבל לשון הרע דכתיב וישלח אמציה כהן בית אל אל ירבעם מלך ישראל לאמר אמה עמום בחרב ימות ירבעם וגו' אמר חם ושלום אמר אותו צדיק כך ואם אמר מה אעשה לו שכינה אמרה לו אמר ר"א אפילו בשעת כעסו של הקב"ה זוכר את הרחמים שנאמר כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל ר' יוסי בר ר' חנינא אמר מהכא כי נשא אשה להם ואמר ר"א לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שנאמר וזרעתיה לי בארץ כלום אדם זורע סאה אלא להכניס כמה כורין ור' יוחנן אמר מהכא ורחמתי את לא רוחמה אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי מאי דכתיב אל תלשן עבד אל אדוניו פן יקללך ואשמת וכתיב דור אביו יקלל ואת אמו לא יברך משום דאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן אלא אפילו דור שאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן עבד אל אדוניו מנלן מהושע א"ר אושעיא מאי דכתיב צדקת פרונו צדקה עשה הקב"ה בישראל שפזן לבין האומות והיינו דא"ל ההוא מינא לר' חנינא אנו מעלינן מינייכו כתיב בכו כי ששת חדשים ישב שם וגו' ואלו אנן איתניכו גבן כמה שני ולא קא עבדינן לכו מידי אמר לו רצונך יטפל לך תלמיד א' נטפל ליה ר' אושעיא א"ר משום דלא ידעיתו היכי תעברו תכלינן כולהו ליתנהו גבייכו מאי דאיכא גבייכו קרי לבו מלכותא קמיעתא אמר ליה גפא דרומאי בהא נחתנין ובהא סלקינן: תני רבי חייא מאי דכתיב אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה יודע הקדוש ברוך הוא את ישראל שאינן יכולין לקבל גזירות אכזריות אדום לפיכך הגלה אותם לבבל ואמר רבי אלעזר לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאל שנאמר מיד שאול אפרם ממות אגאלם רבי חנינא אמר מפני שקרוב לשונם ללשון תורה רבי יוחנן אמר מפני ששיגרון לבית אמן משל לאדם שכעס על אשתו להוכיח משגרה לבית אמה והיינו דרבי אלכסנדרו דאמר שלשה חזרו למטעתן אלו הן ישראל כסף מצרים וכתב לוהות ישראל הא דאמרן כסף מצרים דכתיב והיו בשנה החמישית למלך רחבעם עלה שישק מלך מצרים ויהוה וירושלים וגו' כתב הלוהות דכתיב ואשברם לעיניכם תנא לוהות נשברו ואותיות פורחות עולא אמר כדי שיאכלו תמרים

זרעאל על בית יהוא והשבתי ממלכות בית זרעאל ויהווא עוד ותלך בת ויאמר לו קרא שמה לא רוחמה כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל כי נשא אשה להם ותהר ותלך בן ויאמר (ה' אליו) קרא שמו לא עמי כי אתם לא עמי ואנכי לא אהיה לכם לאחר שנולדו [לו] שני בנים וכת אחת אמר לו הקב"ה להושיע לא היה לך ללמוד ממושה רבך שביון שדברתי עמו פירש מן האשה אף אתה ברול עצמך ממנה אמר לו רבשע' יש לי בנים ממנה ואין אני יכול להוציאה ואלא לגרשה א"ל הקב"ה ומה אתה שאשתך זונה ובנוך [בני] זנונים ואין אתה יודע אם שלך הן אם של אחרים הן כך ישראל שהן בני בני

בחוני בני אברהם יצחק ויעקב אחר מברכה קנינין שקניתי בעולמי תורה קנין אחד דכתיב ה' קניי ראשית דרכו שמים וארץ קנין אחד דכתיב קונה שמים וארץ בית המקדש קנין אחד דכתיב ה' זה קנתה ימינו ישראל קנין אחד דכתיב עם זו קנית ואתה אמרת העבדים באומה אחרת כיון שידע שחמא עמד לבקש רחמים על עצמו אמר לו הקב"ה עד שאתה מבקש רחמים על עצמך בקש רחמים על ישראל שגורתי עליהם שלש גזירות בעבורך עמד ובקש רחמים ובטל גזירה והתחיל לברכן שנאמר והיה מספר בני ישראל כחול הים וגו' והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו וגו' וזרעתיה לי בארץ הרחמתי את לא רוחמה ואמרתי ללא עמי עמי אתה אמר רבי יוחנן אוי לה לרבנות שמקבת את בעליה שאין לך כל נביא ונביא שלא קיפח ארבעה מלכים בימיו שנאמר חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלים וגו' אמר ר' יוחנן מפני מה זכה ירבעם בן יואש מלך ישראל להמנות עם מלכי יהודה שלא קבל לשון הרע על עמום מנולן דאימני דכתיב דבר ה' אשר היה אל הושע בן בארי בימי עזריה ויהוה אתה יחזקיה מלכי יהודה ובימי ירבעם בן יואש מלך ישראל ומנולן דלא קיבל לשון הרע דכתיב וישלח אמציה כהן בית אל אל ירבעם מלך ישראל לאמר אמה עמום בחרב ימות ירבעם וגו' אמר חם ושלום אמר אותו צדיק כך ואם אמר מה אעשה לו שכינה אמרה לו אמר ר"א אפילו בשעת כעסו של הקב"ה זוכר את הרחמים שנאמר כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל ר' יוסי בר ר' חנינא אמר מהכא כי נשא אשה להם ואמר ר"א לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שנאמר וזרעתיה לי בארץ כלום אדם זורע סאה אלא להכניס כמה כורין ור' יוחנן אמר מהכא ורחמתי את לא רוחמה אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי מאי דכתיב אל תלשן עבד אל אדוניו פן יקללך ואשמת וכתיב דור אביו יקלל ואת אמו לא יברך משום דאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן אלא אפילו דור שאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן עבד אל אדוניו מנלן מהושע א"ר אושעיא מאי דכתיב צדקת פרונו צדקה עשה הקב"ה בישראל שפזן לבין האומות והיינו דא"ל ההוא מינא לר' חנינא אנו מעלינן מינייכו כתיב בכו כי ששת חדשים ישב שם וגו' ואלו אנן איתניכו גבן כמה שני ולא קא עבדינן לכו מידי אמר לו רצונך יטפל לך תלמיד א' נטפל ליה ר' אושעיא א"ר משום דלא ידעיתו היכי תעברו תכלינן כולהו ליתנהו גבייכו מאי דאיכא גבייכו קרי לבו מלכותא קמיעתא אמר ליה גפא דרומאי בהא נחתנין ובהא סלקינן: תני רבי חייא מאי דכתיב אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה יודע הקדוש ברוך הוא את ישראל שאינן יכולין לקבל גזירות אכזריות אדום לפיכך הגלה אותם לבבל ואמר רבי אלעזר לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאל שנאמר מיד שאול אפרם ממות אגאלם רבי חנינא אמר מפני שקרוב לשונם ללשון תורה רבי יוחנן אמר מפני ששיגרון לבית אמן משל לאדם שכעס על אשתו להוכיח משגרה לבית אמה והיינו דרבי אלכסנדרו דאמר שלשה חזרו למטעתן אלו הן ישראל כסף מצרים וכתב לוהות ישראל הא דאמרן כסף מצרים דכתיב והיו בשנה החמישית למלך רחבעם עלה שישק מלך מצרים ויהוה וירושלים וגו' כתב הלוהות דכתיב ואשברם לעיניכם תנא לוהות נשברו ואותיות פורחות עולא אמר כדי שיאכלו תמרים

ליקומו רש"י

ה' קניי ראשית דרכו. שנתוספו קודם הטלס מתי שבעטלה נמחשנה לפני לברוא את עולמו נתקיים הטלס נטפל המורה. שמים וארץ קנין אחד. טסה עמוסיה של עולם שאלמא כה אמר ה' השמים כמא' והאין הדום רגלי לאמר כולן ארץ ותמל להלן ארץ שאלמא מלאה הארץ קנינך מה להלן שמים ואין אף כולן שמים ואין וכמו קנינך וכו' ואמתי מיהו משה יאמר ישראל קנין אחד. שאלמא טס זקית ומנין שהטלס ממתקיים שבעטן שאלמא לקטושים אשר מלך הטלס ואזריה על שם עיקר הדירה של ארץ נסימין. הבין דרבה. של חוטה ולומדיה סיק היל ללוסי להמיש. גזירות. שזרעין שמה שלל ימעסקו נמורה ולא קיימו מלות. והגלה אותן לבבל. ממוכן הים [גישן ו' ע"א].

ירבעם בן יואש מלך ישראל: [הושע א' ח'] (ב) וצדק וצדק את גבר בת דבליים ותמרי ותלך לו בן: ויאמר ה' אליו קרא שמו יזרעאל כי עוד מעט ויפקדתי את דמי יזרעאל על פי בית יהוא והשבתי ממלכות בית ישראל: [הושע א' ח'] (ג) ותהר עוד ותלך בת ויאמר לו קרא שמה לא רוחמה כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל כי נשא אשה להם: ותגבול את לא רחמה ותהר ותלך בן: ויאמר קרא שמו לא עמי כי אתם לא עמי ואנכי לא אהיה לכם: [הושע א' ח'] (ד) ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון קנה שמים וארץ: [בראשית י"ב'] (ה) ויביאם אל גבול קנז' דר' זה קנתה מלא: [מלכס ב' ג' ח'] (ו) חפל עליהם איתתה [פתח פתח וזרעו ודמו באבן עד יעבר עמך ה' עד יעבר עם זו קנית: [שמות ב' ט'] (ז) ותהי מספר בני ישראל כחול הים אשר לא יסר ולא יפסד ותהי במקום אשר אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי: ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם אחרת ויקללו מן הארץ כי גדלו יום יזרעאל: [הושע ב' א'] (ח) וזרעתיה לי בארץ הרחמתי את לא רוחמה ואמרתי ללא עמי עמי אתה אמר רבי יוחנן אוי לה לרבנות שמקבת את בעליה שאין לך כל נביא ונביא שלא קיפח ארבעה מלכים בימיו שנאמר חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלים וגו' אמר ר' יוחנן מפני מה זכה ירבעם בן יואש מלך ישראל להמנות עם מלכי יהודה שלא קבל לשון הרע על עמום מנולן דאימני דכתיב דבר ה' אשר היה אל הושע בן בארי בימי עזריה ויהוה אתה יחזקיה מלכי יהודה ובימי ירבעם בן יואש מלך ישראל ומנולן דלא קיבל לשון הרע דכתיב וישלח אמציה כהן בית אל אל ירבעם מלך ישראל לאמר אמה עמום בחרב ימות ירבעם וגו' אמר חם ושלום אמר אותו צדיק כך ואם אמר מה אעשה לו שכינה אמרה לו אמר ר"א אפילו בשעת כעסו של הקב"ה זוכר את הרחמים שנאמר כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל ר' יוסי בר ר' חנינא אמר מהכא כי נשא אשה להם ואמר ר"א לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שנאמר וזרעתיה לי בארץ כלום אדם זורע סאה אלא להכניס כמה כורין ור' יוחנן אמר מהכא ורחמתי את לא רוחמה אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי מאי דכתיב אל תלשן עבד אל אדוניו פן יקללך ואשמת וכתיב דור אביו יקלל ואת אמו לא יברך משום דאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן אלא אפילו דור שאביו יקלל ואת אמו לא יברך אל תלשן עבד אל אדוניו מנלן מהושע א"ר אושעיא מאי דכתיב צדקת פרונו צדקה עשה הקב"ה בישראל שפזן לבין האומות והיינו דא"ל ההוא מינא לר' חנינא אנו מעלינן מינייכו כתיב בכו כי ששת חדשים ישב שם וגו' ואלו אנן איתניכו גבן כמה שני ולא קא עבדינן לכו מידי אמר לו רצונך יטפל לך תלמיד א' נטפל ליה ר' אושעיא א"ר משום דלא ידעיתו היכי תעברו תכלינן כולהו ליתנהו גבייכו מאי דאיכא גבייכו קרי לבו מלכותא קמיעתא אמר ליה גפא דרומאי בהא נחתנין ובהא סלקינן: תני רבי חייא מאי דכתיב אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה יודע הקדוש ברוך הוא את ישראל שאינן יכולין לקבל גזירות אכזריות אדום לפיכך הגלה אותם לבבל ואמר רבי אלעזר לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאל שנאמר מיד שאול אפרם ממות אגאלם רבי חנינא אמר מפני שקרוב לשונם ללשון תורה רבי יוחנן אמר מפני ששיגרון לבית אמן משל לאדם שכעס על אשתו להוכיח משגרה לבית אמה והיינו דרבי אלכסנדרו דאמר שלשה חזרו למטעתן אלו הן ישראל כסף מצרים וכתב לוהות ישראל הא דאמרן כסף מצרים דכתיב והיו בשנה החמישית למלך רחבעם עלה שישק מלך מצרים ויהוה וירושלים וגו' כתב הלוהות דכתיב ואשברם לעיניכם תנא לוהות נשברו ואותיות פורחות עולא אמר כדי שיאכלו תמרים

חדשים ראשון ואחרון, וצגוף המשובה [תשכ"ז סי' ק"א, המובא בציונים שבהג"ה] נתן טעם, חדשה ה' לכן ו' כמו חודש ח' לכן ט', שהיולדת לו' יולדת למקוטעים וכן ט' אינה יולדת למקוטעים, וא"כ הנוול בתחילת חודש ח' נולד שני חדשים קודם הזמן, והנוול בחדש החמישי נולד ג"כ שני חדשים קודם הזמן, דהא הזמן הוא תחילת חודש שביעי, וא"כ כשם שהסם אפשר לזכות בחדש השמיני שני חדשים קודם הזמן, ה"ה הלא בחדש החמישי. ובאמת אם לדון יש תשובה, דמאחר לשיפורה גרים, א"כ אין חסר לולד רק שפר אחד של תחילת חודש השביעי, וגם יש לו לפחות ו' חדשים שלמים ויום א' בחדש ח', על כן אפשר לו לזכות. אבל בשלשה חדשים שלמים ושיני ימים, רחוק מן השלל שיזכה ויחיה זמן מועט וגם חסר שני שיפורה, דהיינו תחילת חודש ששי ותחילת חודש ו'.

א"כ נחסר אלא שיפורה חזק אבל אם יולדת בחדש ה' נחסר ב' שיפורה. ולא דק, דהא מדמה שם [בתשובה] לזולת בתחילת חודש ח' לדינא דש"ס, ולא לא אמרינן שיפורה גרס: סעיף ב"ו בא) והכל מרגנים. זה גרע טפי מיאלא שם מונה בעיר דק"ל דאין חוששין כמ"ש בש"ס סוף גיעין [פ"ט ע"א] ולקמן סימן ו' [וסעיף ט"ז]. ומ"ש ב"ס [את ד'] דכאן איירי בנשוא א"ש, גרע טפי, לכן חוששין, ולקמן איירי בפניה. לא דק, כי כוונתו סוף גיעין, מ"ש כמנא וכו', מנא דאיירי בנשוא א"ש, ומ"מ אין חוששין, ואין לומר [ד"מ"ש שם אין חוששין, היינו דה] לא תלא, אבל היא אסורה לכהן, דא"כ אין קאמר כמנא ורכא ס"ל כר' יוחנן בן טרי, דהא ר' יוחנן [בן טרי] לא אמר אלא לא תלא, וע"ש. גם בח"מ סימן ו' [סקי"ד] כתב כמ"ש:

דאפשר לו לזכות לחמשה חדשים אלא שהוא נפל ואינו ראוי להיות קיים

(בב"י בשם תשובה שכתב השיב הר"ר דוראנ"ח)⁸ הרבא (בב"י בסוף הטור סימן קע"ח).

מ"ו יד אשת איש שיצא עליה ונקול שהיתה מזונה תחת בעלה כההכל מרגנים

ציונים ומקורות (כה) תשכ"ז ח"ב סי' ק"א. (כט) רמב"ם פט"ו מאיסורי ביאה ה"כ, טור. שנו"ס (8) מכאן תוספת ממנהדרות הח"מ.

לא אמר אלא לא תלא, וע"ש. גם בח"מ סימן ו' [סקי"ד] כתב כמ"ש: מועט וגם חסר שני שיפורה, דהיינו תחילת חודש ששי ותחילת חודש ו'. וגם, שם אין חסר מן הזמן שני חדשים שלמים [ר"ל, דהא נולד בחדש ח', וא"כ הוא חודש ח' פחות יום א' וחדש השביעי שלם], וכאן חסר שני חדשים שלמים [ר"ל, דהא נולד בחדש ח' לעצורה, וא"כ הוא חודש ח' פחות יום אחד, וששון חודש שלם הוא חודש הששי, ותחילת כסליו הוא חודש ו'] [לפחות נולד יום אחד בחדש, וא"כ הוא שני חדשים שלמים]. וגם הראיה שהביא בתשובה הנ"ל, והתבטל דין זה [ר"ל המעשה שהביא שם עליו המעשה ההוא] הוא ק"ו. ובאמת הוא ק"ו פרילא. וגם גוף המעשה בתשובה היה שמתעבה בחדש כסליו ובסוף אדר שני הפילה, דהו כמעט ה' חדשים [ואעפ"י שכתוב ש"ס ס"א, ובסוף אדר הפילה, אך הלשון מורה בהכרח שהוא אדר שני, דהא סיים בלשונו, פחות מחמשה חדשים שלמים, ואם הוא אדר ראשון, אין כאן אף ארבעה שלמים וק"ל]: סעיף ב"ו יד אשת איש שיצא עליה קול. ה"ה אם באו עדים

כן הביא ב"י שם סימן קע"ח. קע"ח. בחשב"כ שלפניו אדר שני

מורי והב

סעיף ט"ו [ו] קול שהיתה מזונה כו'. פשוט שאפילו ידחה כוראי הווין בניה כשרים, כיון דרוב בעילות אחר הבעל, אלא נקט כן משום סיפא לענין היא עצמה שחוששין לה משום זונה:

נחלת צבי

כד. דאפשר כו'. כ"כ הר"ר דוראנן [תשכ"ז ח"ב סי' ק"א], וטעמא שדוע שזולת לו' יולדת למקוטעין, ויולדת לט' אינה יולדת למקוטעין דאיתא בהפלת [גדה כ"ז ע"א], אם כן הרי חודש חמישי לכן ו' כחודש שמיני לכן ט', דאין ספק שנפל בן ח' בינה ויונק עד קרוב לל' יום, דכל שלא שהה ל' יום הוא נפל, וכיון שכן ה' לכן ו' כן ח' לכן ט', אם כן יכול גם כן להיות מעט ולזכות, דאמרינן בן ו' היה ונגמר [הריון] [*מהרה]:

באר הגולה

סעיף ט"ו ט. שם כמ"ס [פט"ו מאיסורי ביאה ה"ב] ממסקנת הגמרא קוטה דף כ"ז ע"א, ופירוש דומה [בגמ' שם], משורה.

פתחי תשובה

תנינא [אהע"ז] סי' י"ט דתהי הרבה בהוראה זו, ע"ש באורך. ועיין בתשובת ברית אברהם [אהע"ז] סי' ע"ח אות ח' שגם הוא ז"ל תמה על הרמ"א בזה, דמהי יתתי נתיב אותה בכה"ג נגד רוב ולדות בני קיימא ורוב דלתשעה ילדן כו', וניחא ליה לישוב משום דנגד הנהו רובי איכא חזקה דמזונה מתהפכת שלא תתעבר [עיי' לקמן סימן י"ג סעיף ו'], ומסתמא מבעלה מולא נתהפכה, ומסייע לחזקה *הגוף וחזקה צדקות. ושם בס"י פ"א אות ט' כתב דשוב מצא בנודע ביהודה מהדורא תנינא סי' י"ט שהשקה כן על הרמ"א [כמובא למעלה] ופלפל בזה לצרף ספק אונס, והוא ז"ל כתב עליו דזה אינו, דגם להפוסקים [לקמן סימן ט"ח סעיף ו' בהגה] דמהימנא גאונתיה נגד רובא דרובן דרבנן, מ"מ אין להאמינה במיגו דאונס, והוא ז"ל כתב כהן או בכה"ג שרדיעין שמעולות היתה בעיר במקום שאי אפשר להיות אונס [עיי' מה שכתבתי לקמן סימן ו' סעיף י"א סקי"א], אך עיקר הישוב בזה הוא כמו שכתבתי. עכ"ד ע"ש:

ב"י פ"א אות ט' בסעיף ב' בסי' כ"ז

באר היטב

סעיף ט"ו טו. מונה. ה"ה אם באו עדים שנתנה, ג"כ נזכה כשרים, חיל צמר טעמא דרוב בעלות מולין נבעל, א"כ אף שיש עדים שנתנה. רק לרצוא דסיפא ורוב דלתשעה ילדן כו', וניחא ליה לישוב משום דנגד הנהו רובי איכא חזקה דמזונה מתהפכת שלא תתעבר [עיי' לקמן סימן י"ג סעיף ו'], ומסתמא מבעלה מולא נתהפכה, ומסייע לחזקה *הגוף וחזקה צדקות. ושם בס"י פ"א אות ט' כתב דשוב מצא בנודע ביהודה מהדורא תנינא סי' י"ט שהשקה כן על הרמ"א [כמובא למעלה] ופלפל בזה לצרף ספק אונס, והוא ז"ל כתב עליו דזה אינו, דגם להפוסקים [לקמן סימן ט"ח סעיף ו' בהגה] דמהימנא גאונתיה נגד רובא דרובן דרבנן, מ"מ אין להאמינה במיגו דאונס, והוא ז"ל כתב כהן או בכה"ג שרדיעין שמעולות היתה בעיר במקום שאי אפשר להיות אונס [עיי' מה שכתבתי לקמן סימן ו' סעיף י"א סקי"א], אך עיקר הישוב בזה הוא כמו שכתבתי. עכ"ד ע"ש:

ראש פינה - חלקת השדה

[סקט"ז] שכתב דבדקושיין דף ע"ט ע"א [ע"א] לא משמע כן. ואני לא ידעתי למה, דאמרינן התם, קידשה אביה בדרך והיא בבית ונמצאת בוגרת, רב אמר הרי היא בוגרת לפנינו [וקידושה קדושיין], ושמואל אמר חיישינן לקידושי שניהם. ופריך, אימת, אילמא בתוך ו' חדשים [פירש"י, שבין נערות לבגרות כו' ופעמים שהיא ממהרת לבגור וסימניה ניכרים כו'], כהא לימא רב הרי היא בוגרת [פירש"י, הא כל אותן ששה חדשים בחזקת נערה היא עד שנכיר בסימני בגרותה כו'], ע"כ. והא לא עדיפא מלישנא דאמר שמואל שם אין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים, ולשיטת הח"מ היינו אפילו ד' חדשים ורחי יומי, רק דהיינו ששה שיפורה, ה"ה בהאי לישנא דפריך הגמ' אילמא בתוך ששה ג"כ הפירוש כן, וג"כ י"ל דפעמים ממהרת בתוך ששה, היינו קודם ששה שיפורות. ועוד, וכי לא משכחח לה שיהא ששה חדשים שלמים כגון שנוולדה בר"ח, והח"מ לא קאמר רק דג"כ משכחחין בדי' חדשים. ובספר בית מאיר נראה שלא ראה דברי באר היטב: סקי"ג. ותחילת כסליו הוא חודש ו' [דלפחות נולד כו', ר"ל, אם היה נולד אז לו', ודאי לפחות היה נולד יום

ראש פינה - עקבי הבית

ג"כ ב' חדשים שלמים. לדינא דש"ס ואז לא [מהני] [אמרינן] שיפורה כו'. ר"ל, כיון דאמרינן איה יולדת למקוטעים, על כרחן לא מהני שיפורה, דאי מהני, הרי משכחח לה למקוטעין: סקי"א. והכל כו'. קאי אמ"ש בשו"ע, אבל היא נעלמה חוששין לה כו'. ולקמן סימן ו' סעיף ט"ו. דכאן איירי באשת איש כו'. דמשום פירצות נעלמה לא היו מוציין קול על אשת א"ש, אבל בפניה י"ל דהקול הוא רק משום פירצות נעלמה דמוו לה. ולקמן איירי בפניה כו'. רק שאלה הקול שנעלה להפוסל אותה [ועשה] [ונעשה] זונה, וכן הוא בש"י שם [גייטין פ"ט ע"א ד"ה יצא לה] ע"ש. כי בסוגיא כו'. דאמרינן התם דף פ"ט ע"א [אמר רבא, יאל לה שם מונה אין חוששין לה. ואמרינן שם, כמנא, הניקה בשוק ונגרעה בשוק כו' ר' מאיר אומר תלא, אמר ר' יוחנן בן טרי א"כ לא תמת בת לאכריסא אכינו יושבת תחת בעלה כו'. וא"כ ה"ה ר' יוחנן בן טרי איירי בנשוא א"ש, וקוצר דאין חוששין. ואין לומר כו' היינו [ד]לא תצא כו'. ר"ל, ולעולם דיש מילוק כמ"ס הב"ב בין פניה לאשת א"ש, ויבנה ר' יוחנן בן טרי

שי למורה

סעיף ט"ו. והכל מרגנים. כ"כ, עיין ב"ס ס"ק כ"א מה שהשיג על הב"ב. ולפע"ד דברי מורי קושיות כ"כ סקי"ע. ועיין תשובתי [אחריו] ח"א סי' י"ז וי"ב. ת"ס:

גליון מהרש"א

סעיף ט"ו. אשת איש שיצא עליה קול. עיין ב"ס סימן י"א סקי"ו: שם. שהיה מזונה תחת בעלה. י"ל דכל למעט אם היה הריטון צעורה ארוכה, דאז גם אם היטה [בשוק] וכו' י"ל דכל למעט דאם היה הריטון צעורה ארוכה אפשר שהולד היה נעעבה

לשכת הסופרים

עיי"ש. וכן הנה דברי הכסף [במשנת הבית בית ו' שער ג' מובא בש"ך י"ד סימן קפ"ט סקי"ג, ע"ש. ולכן יש לומר ודוקדם מתן מורה לא היה שיפורה גרים, ולפי"ו לא קשה מורי קושיות כ"כ סקי"ע. ועיין תשובתי [אחריו] ח"א סי' י"ז וי"ב. ת"ס:

אמרי ברוך

ב"ש סקי"א. זה גרע טפי כו'. כ"כ, עיין דברי נקמ"ט: פירצה ביחוד, כיון דלא נראה הפירצות אחר הנישואין, אין חוששין, וכמ"ש בהג"ה [בסמ"ע]

טו) ואם בעלה כהן חוששין על בניה משום חללים. ולא מהני הכא דרוב צעילות חולין צבעל, דאם זינמה קודם שנעצרה אסורה לצעלה [כהן], וכשחזר וזנא עליה צעלה נעשית חללה, והולד אף שנא מצעלה הוא חלל. ואין הכי נמי אם ידוע שלא זנא עליה צעלה אחר הקול שזינמה, כגון שהיה צעלה צמדינת היס ומיפק שהלך צעלה ממנה ילא קול שזינמה, ואז ספק אם נעצרה מצעלה קודם (הליכתה) [*הליכתה] וקודם הקול, ואז ודאי דכסס שאין הולד ממזר מכה דמולין צבעל קודם (הליכתה) [הליכתה], ה"ה לאו חלל הוא, והא זנא חלל הוא:

מהחורות חסדין וכן נהגו

פירוש

כד) חושש לה מדין התורה. היינו לכתחילה, אבל נדיענד אס נשאה אין מוציאין. *לכן מ"ש צממוך ואס צעלה כהן חוששין על הבנים, היינו לכתחילה: כד) חוששין על בניה. דהא אס זינמה תחמיו פעס אחת, אפילו אס נצעלה צאונס, נעשמה זונה ואסורה לכהונה, ואס זנא עליה צעלה אח"כ, נעשו הבנים חללים. אבל אס צעלה ישראל, אפילו אס זינמה צמויד, הבנים שחלד אח"כ כשרים אפילו לכהונה, כי לא קי"ל כר"מ [המובא בתוס' יבמות מ"ט ע"ב ד"ה סוטה] בזה כמ"ס צממוך [סעיף ט"ז בהג"ה ראה סקכ"ו]. וכן הוא לשיטת הרמב"ם [פט"ו מאיסורי ביאה ה"כ] איירי הסוגיא [בסוטה כ"ז ע"א] צכהן [ראה ס"ק שאח"ז], ומנא ישא בת דומה: כה) ואם היא פרוצה ביותר חוששין וכו'. והיינו חשש ממזר, כיון דלא שייך בה לומר רוב צעילות מהבעל. וכן הוא בפסקי מהרא"י [תרומת הדשן ח"ב] סי' ל"ו, וכן משמע בפריש"י [סוטה כ"ז ע"א ד"ה מהו]. מיהו הרא"ש פסק יש נוחלין [ב"ב פ"ה סי' כ"א] כחז צסס הלכות גדולות [סי' ח' הלכות מילה וסי' כ"ט הלכות ערוה] דלמריין רוב צעילות מהבעל אפילו אס היא פרוצה ציומר, וכ"כ הגהות מיימוניות [דפוס קושטא] פט"ו [מאיסורי ביאה ה"ט], והחולקים על הלכות גדולות [ברא"ש והגהות מיימוניות הני"ל] לא חולקים עליו בזה. וכ"כ צמזכות מהרי"ו [סי' פ"ח] דסוגיא בסוטה איירי לענין איסור כהונה, אבל ליכא חשש ממזר, ומדייק כן מהרמב"ם [שם ה"כ] שכתב אס היא פרוצה

בית מאיר

בית מאיר

ערך להם

ואם היא פרוצה. ר"ל, ואם אחר נישואין היא פרוצה וכו'. ועיין סימן ו' דין ט"ז.

ביאור הגר"א

לו. ואם בעלה כהן כו'. דכאן ליכא למימר רוב צעילות כו', דנצעלה אחת נעשמה זונה:

באר הגולה

כ. שם [ברמב"ם], מהא דנעיא (רפרס) [ורב עמודס] דלא נפשטה ולמומרא שם [בסוטה].

פתחי תשובה

כ. שהם חללים. עיין באר היטב [סקי"ט] בשם ב"ש שכתב, אבל אם בעלה ישראל, [אפילו] אם זינחה במזיד הבנים שתלד אח"כ כשרים אפילו לכהונה. ועיין בתשובת שיבת ציון סי' ע"ה שכתב רב"ש לא ראה דברי מהרש"ל ביש"ש יבמות פ"ד סי' ל"ה וסי' ג"ה, שכתב בהדיא דאף דלא קי"ל כר"מ [המובא בתוס' יבמות מ"ט ע"ב ד"ה סוטה] ולא הוי ממזר מדרבנן, מ"מ הולד פסול לכהונה. אך מדברי התוס' ביבמות דף מ"ט ע"ב סוף ד"ה סוטה, במה שכתבו לדהות דברי ר"ח מפרק יש מותרות [שם פ"ה ע"ב], מוכח כדעת הב"ש דאפילו לכהונה לא נפסל הולד, ע"ש: כא. חוששין אף לבנים. עיין ב"ש סקכ"ו מ"ש דסוגיא דסוטה איירי לענין איסור כהונה. ועיין בתשובת נודע ביהודה תניינא [אהע"ז] סי' ב' מה שהקשה ע"ז ומה שתירץ בזה עיי"ש, וגם בתשובת שיבת ציון סוף סי' ע"ה הזכיר מזה, ע"ש:

באר היטב

יח. מדין תורה. היינו לכתחילה, אבל נדיענד אס נשאה אין מוציאין. ומ"ש צממוך ואס צעלה כהן חוששין על הבנים, היינו לכתחילה. צ"ש [סקכ"ד]. וכחז צמזכות יעקב ח"צ סי' קמ"א, דוקא נקלא דסקא, אבל נקלא דלא פסק ודאי מוציאין. ומיהו טעם ספק שם נשאה אחת שהימה יושבת תחת צעלה וילא עליה קלא דלא פסק שזינמה תחמיו, ונחאלמנה, ועמדה וישאת לכהן, כופין אותו להולד דהוי קלא דקודם הירשואין, ע"ש. ועיין מהרי"ו ויל' סי' כ"ד: יט. חללים. דהא אס זינמה תחמיו פעס אחת, אפילו נצעלה צאונס, נעשמה זונה ואסורה לכהונה, ואס זנא עליה צעלה אח"כ, נעשו הבנים חללים. אבל אס צעלה ישראל, [אפילו] אס זינמה צמויד, הבנים שחלד אח"כ כשרים אפילו לכהונה. צ"ש [סקכ"ה]. ואס ידוע שלא זנא עליה צעלה אחר הקול שזינמה, כגון שהיה צעלה צמדינת היס, וסיפק שהלך צעלה ממנה ילא קול שזינמה, ואז ספק אם נעצרה מצעלה קודם הליכתה וקודם הקול, אז ודאי דכסס שאין הולד ממזר מכה דמולין צבעל קודם הליכה, ה"ה לאו חלל הוא, והא זנא חלל הוא. ח"מ [סקס"ד]:

ראש פינה - עקבי הבית

סקכ"ד. אין מוציאין כו'. הוליא כן ממזר [סוטה] פקק ארוסה דף כ"ז [ע"א ד"ה רומה], ע"ש. ועיין צספר דרישת ארי [סקי"ז]: סקכ"ה. אבל אם בעלה ישראל כו'. כן מצולר מדברי רשנ"א יבמות פ"ה [ע"ב ד"ה אלא] מוכח כן מרש"י [שם ד"ה סוטה], ע"ש. וש"ש פקק ארבעה אמיין [יבמות פ"ג סי' ב"ב] ופקק החולין [שם פ"ד] סי' (ל"ט) [ל"ח] ס"ל דפגוס הוי מקי"ו דאלמנה לכה"ג. לפי זה, לפי מה שכתב [הב"ש] לעיל סקי"ב וסקי"ד דהרמב"ם סובר דהק"ו פריכה, א"כ ראיתו מהרמב"ם אין מכריח לשיטת הרא"ש דס"ל דלמס ק"ו לשויה פגוס. ע"כ מנאחי צגליון של מורי הגאון מה"ר זלמן מרגליות [נד אפרים], והוא כעת צדפוס צה"ג סעיף ט"ז וצמ"מ שם סקי"ט. איירי הסוגיא כו'. ר"ל מ"ש אל ישא דומה, שכהן לא ישא, ממילא מ"ש ישא בת דומה, נמי צכהן מיירי, על כרחן משום דאפילו זינחה אין על הולד שום חשש: סקכ"ו. וכן משמע בפירש"י כו'. דעל האיצנעיא דנעו רב עמזרס פרוצה ציומר מזה, וע"ש [בר"ה מהו] אס צניה כשרים ע"ש. ומדלא כחז כשרים לכהונה, משמע דליכא חשש ממזרות. גס מדכתב שם [ד"ה היתח] ד"ל דרוב צעילותיה מאחרים, משמע ג"כ דאפילו לישראל מיבעיא אס כשרים הם. מיהו הרא"ש פ"ג כו'. ע"ש סי' כ"א. הגהות מיימוניות פט"ו כו'. עיין צממוך שאלכות מקומו. והחולקים כו' לא חולקים עליו בזה כו'. ר"ל, דנצ"י סימן זה כתב ח"ל בקיבור, כתבו הגהות מיימוניות פט"ו, פסק צה"ג ור"ת דהא דהלכה כו' יהודא [ר"ל דס"ל [בב"ב קכ"ז ע"ב] ימיר [דבריים כ"א י"ז], יסירו לאחרים, שנאמן לומר זה בני צבור, וכשם שנאמן כו' נאמן לומר זה בן גרושה], דוקא היכא דליכא צבור, ואף שע"י עשושה להקטן צבור עושה להגדול ממזר, לזה האמינתו חזרה, אבל צממוך שאין צבור, לא מהימן לשויה ממזר, ואפילו אשמו פרוצה ציומר, רוב צעילות מהבעל. ולר"י נראה דהלכה כו' יהודא לגמרי, ע"כ ע"ש. וזה קאמר דאפילו החולקים לא פליגי אהלכות גדולות רק דהבעל נאמן אף בלא צבור, אבל בלא צבור נאמן אף או שאינו ידוע י"ל דלא פליגי אמ"ש, ... [דאף] אס היא פרוצה ציומר לא פיישין אן.

ראש פינה - חלקת השדה

סקט"ו. והולד אף שזנא שזנא מבעלה הוי חלל כו'. אבל בישראל אם זינחה ואח"כ בא עליה בעלה ונתעברה, לא הוי הולד ממזר, וכמו שהבאתי לעיל בשו"ע סעיף י"ג מהגמ" ויבמות מ"ט ע"ב], הכל מודים בבא על הסוטה שאין הולד ממזר. ומכאן ג"כ משמע דלא קי"ל כר"מ [בתוס' שם ד"ה סוטה] שהבאתי שם, ע"ש. ותיבה כו' יצא קול שזינחה כו'. ר"ל שזינחה אח"כ, ואז ודאי לא חיישין שזינחה קודם, כיון שאז לא היה קול למה נחוש:

צוקף ספרו טיב גיטין, ובספר צימ מאיר מציא ג"כ דברי הש"ס וחולק עליו, ע"ש. כמ"ש בסמוך. צה"ג סעיף ט"ז וצמ"מ שם סקי"ט. איירי הסוגיא כו'. ר"ל מ"ש אל ישא דומה, שכהן לא ישא, ממילא מ"ש ישא בת דומה, נמי צכהן מיירי, על כרחן משום דאפילו זינחה אין על הולד שום חשש: סקכ"ו. וכן משמע בפירש"י כו'. דעל האיצנעיא דנעו רב עמזרס פרוצה ציומר מזה, וע"ש [בר"ה מהו] אס צניה כשרים ע"ש. ומדלא כחז כשרים לכהונה, משמע דליכא חשש ממזרות. גס מדכתב שם [ד"ה היתח] ד"ל דרוב צעילותיה מאחרים, משמע ג"כ דאפילו לישראל מיבעיא אס כשרים הם. מיהו הרא"ש פ"ג כו'. ע"ש סי' כ"א. הגהות מיימוניות פט"ו כו'. עיין צממוך שאלכות מקומו. והחולקים כו' לא חולקים עליו בזה כו'. ר"ל, דנצ"י סימן זה כתב ח"ל בקיבור, כתבו הגהות מיימוניות פט"ו, פסק צה"ג ור"ת דהא דהלכה כו' יהודא [ר"ל דס"ל [בב"ב קכ"ז ע"ב] ימיר [דבריים כ"א י"ז], יסירו לאחרים, שנאמן לומר זה בני צבור, וכשם שנאמן כו' נאמן לומר זה בן גרושה], דוקא היכא דליכא צבור, ואף שע"י עשושה להקטן צבור עושה להגדול ממזר, לזה האמינתו חזרה, אבל צממוך שאין צבור, לא מהימן לשויה ממזר, ואפילו אשמו פרוצה ציומר, רוב צעילות מהבעל. ולר"י נראה דהלכה כו' יהודא לגמרי, ע"כ ע"ש. וזה קאמר דאפילו החולקים לא פליגי אהלכות גדולות רק דהבעל נאמן אף בלא צבור, אבל בלא צבור נאמן אף או שאינו ידוע י"ל דלא פליגי אמ"ש, ... [דאף] אס היא פרוצה ציומר לא פיישין אן.

אמרי ברוך

ב"ש סקכ"ו. מיהו הרא"ש *פ"י"ב. ג"כ, פקק יש נוחלין קכ"ז צ, והוא צה"ג סוף הלכות (מעלה) [וסיחה] ע"ש. מת"ס:

לשבת הסופרים

כ"ה ב"ש סקכ"ו. מיהו הרא"ש *פ"י"ב. ג"כ, פקק יש נוחלין קכ"ז צ, והוא צה"ג סוף הלכות (מעלה) [וסיחה] ע"ש. מת"ס:

כ"ה ב"ש סקכ"ו. מיהו הרא"ש *פ"י"ב. ג"כ, פקק יש נוחלין קכ"ז צ, והוא צה"ג סוף הלכות (מעלה) [וסיחה] ע"ש. מת"ס:

יד אפרים

ב"ש סקכ"ה. אבל אם בעלה ישראל כו'. כן מצולר מדברי הרשנ"א יבמות דף פ"ה [ע"ב ד"ה אלא] שמוכח כן מרש"י [שם ד"ה סוטה], ע"ש. וש"ש סוף פ"ד [ד'אמיין] ויבמות פ"ג סי' ב"ב ובהולין סי' (ל"ט) [ל"ח] ס"ל דפגוס הוי מקי"ו דאלמנה לכה"ג. לפי זה, לפי מה שכתב [הב"ש] לעיל סקי"ב וסקי"ד דהרמב"ם סובר דהק"ו פריכה, א"כ ראיתו מהרמב"ם אין מכריח לשיטת הרא"ש [המובא בפ"ב] דס"ל דלמס ק"ו לשויה פגוס:

גליון מהרש"א

ב"ש סקכ"ד. היינו לכתחילה אבל בדיעבד אם נשאה וכו'. עיין סימן י"א צ"ש סקט"ו ונגליון שם: ב"ש סקכ"ו. איירי לענין איסור כהונה. עיין תשובת צממ"ס ראש סי' (פ') [חז]:

חוששין אף לבנים, והיינו דחוששין לה ולהצנים, וחששא שלה הוא לאיסור כהונה, כן הוא החשש [ל]הצנים. לכן צנייה לכתחילה אסורים. וצדיעבד ז"ע
אם מוציאים אותה מישראל. ולפי זה שפיר מה שפסק בתשובות מהר"מ פדלווה [סי' ל"ג] ואיתא בסמוך בהג"ה, אם היא פרוצה ביותר ואומרת
[ש]הולד הוא מצעלה נאמנת להכשיר, ולמד זאת מתוספות [בסוטה] שם [ד"ה רוב] שכתבו כן אליציה דשמואל [יבמות ס"ט ע"ב] דלא ס"ל רוב צעילות
מהצעל ומכל מקום מהני כשאומרת הולד מהצעל, כן ה"נ לדין אם היא פרוצה ביותר נאמנת להכשיר הולד. וצ"ל [סק"ח] השיג עליו וכחז דאין
לדמות פרוצה לדין דשמואל, כי רש"י

ט"ז היא נאמנת לומר על בניה
שהם כשרים. הטעם, דלעולם היא
נאמנת להכשיר, כדאמרינן גבי ארוסה
שנתעברה [כתובות י"ד ע"ב] [דלקמן
סימן זה סעיף כ"ז]:

לבנים. הגה [ומכל מקום] היא נאמנת לומר
על צנייה שהם כשרים (מהר"מ פדלווה סי' ל"ג).
היתה פרוצה כשהיתה פנויה או ארוסה ולא היתה
פרוזה לאחר נישואין אע"פ שראויה מנאפת פעם
אחת צנייה כשרים (גם זה שם).

כתב שם [ד"ה היתה] [ד]פרוזה ביותר
איכא חשש דרוב צעילות הם מאחרים,
א"כ אין לדמות לדין דשמואל, כי
לשמואל אע"ג דלא ס"ל רוב צעילות
מהצעל, מ"מ ליכא חשש דרוב צעילות
הם מאחרים, אבל פרוזה ביותר איכא
חשש דרוב צעילות מאחרים. ואם
היה רואה דברי פוסקים האלה לא היה

ט"ז (ב)להאשה שהלך בעלה למדינת הים ונשאת והרי בעלה קיים הולד
מהשני ממזר גמור ומותר במזרת ואם הראשון חזר ובא
ציונים ומקורות לב) לשון הטור.

(השיג) [*משיג], כי לרוב פוסקים לא אמרינן שום חשש ממזרים אפילו אם היא פרוצה ביותר:

מחזורות
תרס"ד

טורי זהב

התוספות. דאיתא בסוטה דף כ"ו [סוף ע"ב], אמר שמואל, ישא אדם
דומה. פירש"י [ד"ה דומה], נדברת על ניאופיה. ואל ישא בת דומה, שזו

[ח] ומכל מקום היא נאמנת כו'. האי פסקא הוא משו"ת מהר"מ
פארווה סי' ל"ג, והוא תמוה מאד. ותחילה נביא סוגיא דגמרא ודברי

ביאור הגר"א

גור אריה

לח. ומכל מקום כו'. מוס' שם [סוטה כ"ו ע"א] [ד"ה רוב, וכגון
דלימא כו': סעיף ט"ז לט. האשה כו'. יבמות פ"ט ז', אמר ליה
ואת לא כו':

סעיף ט"ז ח. הולד מהשני וכו'. ולר"י [בתוס' יבמות פ"ז ע"ב ד"ה
הולד] אפילו בא עליה שני לאחר גירושיו ראשון הוא ממזר דרצנן. עיין
[מהר"ל] [ג' חזקת] [מ"א] [מ"ב] שהסכים להחמיר:

באר היטב

פתחי תשובה

כ. לבנים. ר"ל חשש ממזר, כיון דלא שייך בה לומר רוב צעילות מהצעל. אבל לרוב
פוסקים לא אמרינן שום חשש ממזר אפילו אם היא פרוצה ביותר, עיין ז"ש [סקכ"ז]:
וכנה"ג [הגה"ט אות כ"ה]:

כב. היא נאמנת. עיין ט"ז [סק"ח] ובספר בית מאיר, ועיין מה שכתבתי
לעיל סעיף י"ד סקט"ז:

באר הגולה

סעיף ט"ז ל. משנה יבמות דף [ק"ט ע"א] [פ"ז ע"ב].

ראש פינה - חלקת השרה

ראש פינה - עקבי הבית

סקט"ז. דלעולם היא נאמנת כו'. ע"ש בתשובה [המובאת בציונים
שבהג"ה], נראה [דמירין] שאמרה שלא זינתה אף שהיתה פרוצה, אבל
אם מודה שזינתה נראה לכאורה דלא מהני אמירתה, דמהיכן תדע שלא
מהנואף נתעברה. ובזה ניחא לכאורה דברי הט"ז כאן [סק"ח] שחולק
אמהר"ם פארווה והרמ"א דכאן, דאם איתא דמהני אמירה דידה לגבי
הבנים, כ"ש דיהא מהני לגבי דידה, דהא איכא למ"ד לדברי המכשיר
בה פוסל בכחה, ע"כ, וכתב ע"ז בספר עצי ארזים [סקכ"ז] דאין הנידון
דומה לראיה, דהתם אין נאמנת לומר לכשר נבעלתי רק משום חזקת
כשרות דידה, ולהולד אין לו חזקת כשרות לכן פסול, משא"כ בזה
דהכל מרגנים והיא פרוצה, אינה נאמנת לומר שלא זינתה, אבל מ"מ
י"ל שאף שזינתה, מ"מ הולד כשר ומבעלה הוא, ואין זה מכחיש הקול
כו', ע"כ, והאריך עוד ע"ש. ולמה שכתבתי הדין עם הט"ז, דאם אנו
מתזקין שזינתה בודאי, א"כ מהיכן תדע היא לומר שמבעלה העיבור.
ואולי ברור לה שנתהפכה ולא נתעברה, כדאמרינן [יבמות ל"ה ע"א]
אשה מזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר. והנראה, שאם תאמר שברור
לה, משום שהיה לה הוסת אח"כ, אין זה בירור, כי ידוע שיש נשים
שיש להן הוסת בימי עיבורם, וכמדומה שכבר דיבר מזה בעל נודע
ביהודה באיזה מקום [מהדו"ק אהע"ז סי' ס"ט]. אבל גם על סברא
דמתהפכת יש לפקפק, דהא דאשה מזנה מתהפכת היינו דמשמרת את
עצמה מעיבור שלא יוכר בה שזינתה, אבל באשת איש שיש לה לתלות
בבעלה למה לה לשמור את עצמה, אך מ"מ י"ל דנאמנת לומר
שעשתה כן:

כן הוא חשש [ל]הבנים כו'. נכתב על הגליון של מורי הנ"ל [יד אפרים],
ולענ"ד הטעם של הרמב"ם דאזיל לשיטתו לקמן סקנ"ז דתולין גגו, וא"כ איכא
ספק ספיקא כמבואר לקמן סקמ"ג. וא"כ (ל)המחבר שפסק לקמן סעיף כ"ט
כהטור, שפיר ס"ל דאיכא חשש ממזרות. וז"ע על מהר"י שמדייק מהרמב"ם דרוב
צעילות מצעל, והרי לשיטת מהר"י [סי' ע"ד] [דלקמן סקמ"ג] דתולין גגו, אין זה
מוכרח, ומכ"ש דהרמב"ם גופא ס"ל דתולין גגו. ועיקר דין מהר"י הוא לענין
יבום, וחלוי אם רוב צעילות מצעל, ע"ש סי' פ"ח, ע"כ בגליון הנ"ל. ובדיעבד
צ"ע אם מוציאין כו'. נראה דהוא מילתא באפיה נפשיה, דז"ע גם צפרוזה
ביותר אם מוציין אותה מצעלה ישראל, כיון דקלת פוסקים ס"ל דאפילו חשש
ממזרות איכא על הצנים כנ"ל. ועיין בספר דרישת ארי [סק"ח] כתב, ד"ל דאפילו
להפוסקים דיש חשש ממזרות, מ"מ לא תלא, ע"ש. ובט"ז השיג כו' ואם היה
רואה כו'. בהגה"ט ט"ז כתב ח"ל, ואני אומר דגם הוא לא ראה דברי פוסקים
אלו, כי לימא לא באשר"י ולא בהגה"ט מיימוני, רק מהר"י כתב כן, וכבר פסק
מהר"י דלא מוכח כן במיימוני. ומ"ש ומדייק מהרמב"ם כו', צודאי אינו כן, דקאי
למעלה שאמר ואין חוששין לבניה משום ממזרות, וכאן אף לבניה חוששין, ופירושו
אף משום ממזרות, ומהר"י בעלמנו אינו מפרש כן, אלא משום הא דקאמר חוששין
כו' מפרש דהיינו לאיסור כהונה. ומ"ש מהר"י שכן הוא באשר"י, לימא שם, [ואף
אחד] מהפוסקים לא הביא זה בשם הרא"ש, כי נאמנת כל הפוסקים ס"ל דלא מיי
מכהונה, עכ"ל בקיצור. ומה אעשה שנעלם ממנו דברי הב"י צמין זה שהנאמני
לעיל, והמה שלא במקום דין זה, רק לקמן גבי דין דהאז נאמן לפסול צניו
[שבסעיף כ"ט] ע"ש, שכתב כן בשם הגהות מיימוניות שכ"כ משם בה"ג ור"ת,
וגם הביא שם דברי הרא"ש בפרק יש נוהלין [רק שהרא"ש פסק שם כדעת ר"י
החולק על הבה"ג, אבל כבר כתב בה"ש [כאן] ד"ל דלא פליגי בזה]. וגם מ"ש
דלימא בהגהות מיימוניות כלל [גם בספר עני ארזים [סקכ"ז] ובספר בית מאיר
כתב שלא מלא כן בהגהות מיימוניות]. אמר דלימא שם צמקומו, אבל כיון שהביא

הב"י בשמו כן ודאי איתא, וחיפשתי ומנאמתי בתשובת מיימוני השיך להלכות איסורי ביאה סי' ד' כל הלשון שהביא הב"י, ע"ש היטב ומראה. גם מ"ש ומהר"י בעלמנו אינו
מפרש כן כו'. לא ידעתי, דהלא בס' הג"ל [סי' פ"ח] כתב מהר"י ח"ל, וכן משמע לי שגם דגבי אשה עומת קאמר חוששין לה משום זונה, כלומר דוקא משום זנות לכהן
ולא לאוסרה על צעלה, דאל"כ הוה ליה למימר רבותא דאפילו לבעלה אסורה, וא"כ הא דקאמר בתר הכי, אף לכתה חוששין, הוה נמי הפירוש לכהונה, או חששא בעלמא,
כלומר לכתחילה כו', ע"כ. ומדכתב אח"כ או חששא כו', ודאי ר"ל משום דקאמר חוששין משמע דאין רק חששא בעלמא, א"כ מאי דקמדייק מתחילה נראה ודאי כפירוש
הב"ש. ובספר עני ארזים [שם] תמה, מה חילוק יש באשת איש נאמנת לומר חוששין לבניה משום ממזרות לכהונה, ע"ש. וכבר כתבתי שם מורי חילוק נכון. גם מ"ש
לדמות דברי הב"ש שהוכיח מהר"א"ש כנ"ל, דהרא"ש לא קאמר רק אם הוא אומר שהיא פרוצה ביותר, אבל אם אנו ידעין יודה הרא"ש, ע"ש. דוקא גדול הוא לומר
דמ"ש ואפילו אשתו פרוצה כו', היינו שהוא אומר כן, וק"ל, ולכן דברי הב"ש עולים כהוגן בעו"ה. ועיין בשו"ת נודע ביהודה מהדו"ת חלק אבה"ע סי' ז', ודו"ק:

יד אפרים

כ"ש סקכ"ו. כן הוא החשש הבנים. ולפענ"ד טעם הרמב"ם דאזיל לשיטתו לקמן סק" (י"ב) [י"ב] דתולין גגו, א"כ המחבר שפסק
לקמן [סעיף] כ"ט [בסוטה], שפיר ס"ל דאיכא חשש ממזרות. וז"ע על מהר"י שמדייק מהרמב"ם דרוב צעילות מצעל, ע"ש סי' פ"ח, הרי לשיטת מהר"י [סי' ע"ד] דתולין גגו אין זה

מוכרח כלל, ומכל שכן דהרמב"ם גופיה ס"ל דתולין גגו. ועיקר דין מהר"י הוא לענין יבום, דחלוי צרוז צעילות מהצעל, ע"ש:

תשובה יג

שיל"ת, פ"ב כאור בקר ליום ה' ח"י שבט תקצ"ג לפ"ק.

שלום וכ"ט למו"ח הגאון נזר ישראל ותפארתו מופת הדור ועיני העדה לתורה ולתעודה ולכל מדה חמודה נ"י ע"ה פ"ה כקש"ת מ"ה עקיבא נ"י אב"ד ור"מ דק"ק פאזן יע"א, ולאנשי מופת היושבים לפני ה"ה ראב"ד דק"ק עקצין וק"ק פילא ה' עליהם יחיו:

מראשית כזאת תמהני ומלפנים אותה גליתי לאמור אחרי מי רדף מלך ישראל מו"ח הגה"ג נ"י לתהות על קנקן ריקם כמוני, ומה אעשה ומצותו עלי ופקודתו שמרה רוחי, אעבור פרשתא דא ואתני בעז"ה, וה' יתן שלא אבוש בדברי לפני מלך, ואזכה לכוון ההלכה אל האמת א. ז"ל השאלה:

אחד יצא קול ביש על אשתו, והושיבו לו ב"ד על ככה, והוא אמר שנטמאה שמצא אותה בשעת מעשה, והיא מכחישתו, ונמצא שם עדים על כיעורים. ועל העובר שבמעיה, שהיה איזה שבועות חוץ לביתו, דהיינו בעת ביאה אחרונה לביתו שהיה סמוך לפורים היה מקדם איזה שבועות חוץ לביתו, ומיום בואו לביתו לא קרב אליה כלל, ומעתה יראה בזמן שתלד אם העובר ממנו אם לא. ופסקו שיגרש אותה, וגרשה וילדה בן בתחלת חדש ט' לביאתו לביתו, והמגרש נשא אשה וילדה בת תחלה א. שוב תבעתו הגרושה בערכאות של גוים לשלם מזונות עבור הבן על העבר, וגם על העתיד כל צרכי הבן יהי עליו, והוא טען שאינו בני, ומ"מ יצא מב"ד של ערכאות חייב. והיות כי בעיר ההיא דרים זוגות זוגות בחדר אחד כיושבי צריפים, ודרים עם נשותיהן בפני רבים בעו"ה, העידו שכיני' שבא עליה בליל טבילה שהי' זווג בליל תענית אסתר וגם אח"כ, והשיב המגרש שלדעתו לא תתעבר מביאה א' או ב', ע"כ חושב שאינו בנו. ועתה גדל הבן והוא כבן עשרים שנה הולך בתום וירא ד', ורוצה לישא אשה בישראל, וצוח כי כרוכיא להכשירו בקהל ד'. ויצא ממו"ח הגנ"י וצירופיו להתיר, ובקש ממני לחוות דעתי הקלושה והעניה גם אני, ומי יבוא אחרי המלך

את אשר כבר עשוהו, יפה הורה יפה דן דינו של זה למזור ולא לממזר, ושלא יאמרו רבותא למסייע שאין בו ממש, ע"כ אאריך קצת:

הנה פשוט אעפ"י שהאמינתו תורה להאב, מ"מ לא עדיף מעדות גמור דאורייתא, דנהי דאפשר דלא בעי דרישה וחקירה ואינו צריך לברר כלל לומר מנא ידעת שאינו בנך, אלא נאמן סתם, מ"מ כל שאומר מאומד מדומה, שאפי' ב' עדים כשרים אין עדותם עדות מכ"ש ע"ד א, זה, חידוש הוא ואין לך בו אלא חדוש. והוא אמר שיראה מה יהיה בזמן לידתה, והנה ילדה לט' חדשים לביאתו לביתו, ויש עדים שבא אז עליה, אלא שהוא דומה בדעתו שאינה מתעברת מביאה א' או ב', דעת שוטים היא זו:

וגם נראה קצת כהוחזק כפרן, שהרי לפני הב"ד אמר שלא בא עליה כלל ולא נגע בה, והנה יש עדים שבעל ושנה. ואולי אפשר שאינם עדים כשרים שראוים להעיד במקום אחר, כגון נשים וכדומה שיודעים דברים כאלו, מ"מ בענין כזה להכחישו אפשר שכשרים, כמ"ש בש"ע ח"מ ס"ס ל"ה מצד התקנה. והרי הוא מתרץ דבריו הראשונים שאמר בב"ד שלא בא עליה, רוצה לומר ביאה שראוי להתעבר, כי סבר מביאה א' או ב' לא תתעבר, וכעין זה מקבלין אמתלא לתרץ דבריו הראשונים, כמ"ש רס"י כ"ט, ויש לדחות הדמיון. ובאמת יש לי לתרץ כוונתו, דהנה נהי דלדידן לא מיקרי זו פרוצה ביותר אלא נחשדת שיצא עליה קול מזנה ועדי כיעור, מ"מ התורה האמינתו והוא אמר שראה ומצא אותה בשעת מעשה ממש והיא בעיניו כפרוצה ביותר. והנה אע"ג דכתב ב"ש ס"י ד' ס"ק כ"ו דלבה"ג וכמה פוסקים אפי' פרוצה ביותר מ"מ רוב בעילות אחר הבעל, נ"ל דיצא להם כן ממ"ש מהרש"ל בס' חכמת שלמה בפסחים ר"פ האשה [פ"ז ע"ב] שאמר הקב"ה להושע בניך ספק שלך ספק של אחרים, אע"ג דרוב בעילות אחר הבעל מ"מ משו"ה דקדק ש"ס שאמר הקב"ה מה אעשה לזקן הזה דוקא הואיל והיה זקן ע"ש, מזה יצא לבה"ג ורמב"ם, דהרי התם גומר בת דבלים שהכל דשיין בה כדבילה, ואפ"ה אי לאו דוקן הוה לא הוה אמר הקב"ה שהבנים ספיקות, ש"מ אפי' בגומר בת דבלים רוב בעילות אחר הבעל כנלע"ד.

והראשון ממנה מת". והצורך לציין מה נולד לו בנישואיו השניים, הוא משום שבתשובה מובאת שיטת הראשונים שאין נאמנות האב לעשות בנו ממזר אלא ע"י הכרת בכורה. (ג) אולי צ"ל: בע"ד.

(א) בשו"ת רע"א ח"א ס"י קכ"ח נדפס תשובת רע"א אחד שקיבל תשובת מרן, ע"ש.
(ב) שם בריש הסי' בתוך הרצאת השאלה כתוב בענין זה בזה"ל: "והאיש הנ"ל נשא אשה אחרת והוליד ממנה בנים

הרי"ד בספרו המכריע סי' ס"ד דוקא שאומר שהוא בנו ונולד לו מערוה, אבל לומר שאינו בנו לא מהימן, וכן פי' המורה שהוא פירש"י שלפנינו במס' קידושין ע"ח ע"ב. ועיינתי בפנים בכל המקומות הללו ויש לי מקום עיון בכל האמור, ע"כ אאריך קצת בעזה"י:

הנה מ"ש הריא"ז בשם זקנו בקונטרס הראיות שהוא ספר המכריע, שבידינו ממנו קצת, שם מבואר בהיפוך לכאורה, דכל דבריו שבמכריע לא נאמרו אלא לדחות דברי שכנגדו, וכתב שאם יפרש פלוגתת ר"י ורבנן אפי' על ממזר שאינו בנו ויהיה נאמן אינו בנו, תקשי האי דארוס וארוסתו [שם ע"ה ע"א] מ"ט לא מהימן האב לשוי' ממזר, וע"כ משום שמכחשתו לא מהימן, וא"כ בעובדא דהתם לא מהימן ממ"נ, אבל למאי דמסיק דלא מהימן לומר אינו בנו, וכן לבה"ג דלא מהימן אלא במקום היכר בכורה, א"כ אין הכרח מארוס וארוסתו דלא מהימן משום שמכחשתו. האמת בתוס' רי"ד בקידושין [ע"ח ע"ב] מייתי בהחלט דבמכחשתו אינו נאמן כמ"ש לעיל בפרקין [ע"ה ע"א], והיינו בארוס וארוסתו, ולא מייתי תי' אחר. אבל הסברא תמוה מנ"ל להמציא כך, התורה האמינתו לאב אפי' נגד חזקה דאורייתא, ולא מצינו בשום מקום נאמנות לאם מן התורה, איך ניקום ונימא מסברא דהכחשת האם יועיל לולי ראייה מש"ס, וכיון דמארוס וארוסתו אין ראייה כנ"ל, א"כ אזדא ליה הך דינא. ואולי חזר בו בס' המכריע. ודברי ריא"ז תמוהים. והב"ש רמו עליהם בס' ד' סקמ"א(ה). ולפע"ד אין לסמוך על זה כלל:

והנה בירושלמי פ"י יוחסין [ה"ז] אמתני' בני זה ממזר מייתי ר' יוחנן אמר לתת לו ולא ליקח ממנו, ומקשה מתניתא היא בני זה ממזר אינו נאמן, ומשני דלר' יהודה קאמר ר' יוחנן. ונ"ל פירושו דר' יוחנן קאמר לתת לו לומר שהוא בנו אבל לא ליקח לומר שאינו בנו, זה אינו נאמן וכהמכריע הנ"ל, ופריך היינו רבנן דאינו נאמן בני זה ממזר, ומשני לר' יהודה צריכא, דר"י אמר נאמן היינו שהוא בנו ממזר שבא על ערוה אבל לא ממזר שאינו בנו, וכפירש"י במתני' שם. מיהו איכא שם חד מ"ד דלר' יהודה נאמן אפי' ליקח ממנו, וא"כ לאותו מ"ד ר' יוחנן לרבנן קאי, אבל לר' יהודה מהימן אפי' שאינו

ומינה דעכ"פ בזקן ופרוצה לא אמרינן רוב בעילות. ולא דוקא זקן בשנים אלא זקן ת"ח שאינו מצוי כתרנגול, וחשיב האי גברא בנידון שלפנינו כיון שמצאה בשעת מעשה הרי היא בעיניו כפרוצה ביותר, ובאותן הימים הרי לא בעלה אלא ב' בעילות, ה"ל הפרוצים שכיחים יותר, ונידון הוא כזקן והיא כפרוצה ולא תלינן רוב בעילות אחריו, כן יש ליישב

דמיונו:

אבל מ"מ לא נ"ל לאמת, כי גומר בת דבלים שהכל גומרים בה כדבילה, אבל הכא נהי דאשכח בה פרוץ אחד, כולי עלמא מי חשידי, ואי רובא דעלמא גוים פרוצים א"כ פשיטא שהולד כשר. ועוד אפי' לפי דבריו הלא לא הכחיש שאינו בנו, אלא אמר לפי מה שיראו זמן לידה, והנה נולד בתחלת חדש ט' לביאתו לביתו אחר שפירש ממנה איזה שבועות, אבל קודם איזה שבועות הי' אצלה כבחור ולא כזקן, ואם נצרף אותן איזה שבועות הנה ימלאו ימיה לט' שלמים, וילדה בזמנה. ואע"ג דכתב מו"ח הגנ"י איזה שבועות כולל גם איזה חדשים, כוונתו דמו"ח הגנ"י לתרץ דברי האב שהוא כעד שמתרץ דבריו שלא יהיה כסותר עצמו. אבל הכא אם נפרש לשון איזה שבועות כפשוטו וכלשון בני אדם, אינו סותר דבריו הראשונים שאמר בב"ד שיראה מה שיהיה בזמן לידתו אזי יבחן אם הוא בנו או לא, ומי יביאנו לפרש חרץ מפשוטו, רק מה שאמר אח"כ כשנתבע בערכאות, ודבריו אלו לא מעלין ולא מורידין אפילו בעדות גמור, כמ"ש מהרי"ק מביאו רמ"א בח"מ סי' ל"ד סוף סעי' י"ח. וכעין העובר בבית המכס [ב"ב קכ"ז ע"ב], אע"ג דהתם יכול לחזור בו, אבל אם אינו חוזר בו משמע דסומכים על אמירתו בבית המכס, מ"מ מסתיין דלא הוה עדות גמור, ואין אנו אחראין לתרץ לשון איזה שבועות באיזה חדשים כדי ליישב דברים שאמר בבית המכס. ע"כ היה נ"ל פשוט שאין לפסול הבן עפ"י דברי האב הזה מצד הסברא:

ואב"א גמרא כמ"ש מו"ח הגאון נ"י שבתשו' ראנ"ח ח"א סי' מ"ה נקיט קולי מתניתא וצירף ג' דעות, דעת בה"ג [בתוס' ב"ב קכ"ז ע"ב ד"ה כך] דבעי' היכר בכורה דוקא, ודעת תוס' רי"ד ונכדו ריא"ז פ"י יוחסין דבמכחשתו לא מהימן, ודעת

(ד) וכ"כ בשו"ת או"ח סי' ר"ח ד"ה ויש וכו' תימה.

(ה) ראה שם ד"ה ומה שפקק עוד.

(ו) כ"כ מרן בסמוך ד"ה והנה, שכן פירש"י במתני' שם,

אך להלן סי' ע"ו ד"ה השלישי, כתב מרן על מ"ש המכריע בשם המורה "וברש"י שלפנינו לא משמע כן".

הגלות. ויש לפרש מ"ש מימים ימימה קאי על ימות המשיח כמ"ש הושע [ו, ב] יחינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו דקאי על שני בתים שנחרבו ועל מקדש העתיד, והיינו דקאמר מימים על שני בתי מקדשים הראשונים וימימה הוא יום הכפול שכלו טוב ימות המשיח, וכמ"ש בפ' והיה הדם לכם לאות על הבתים וגו' ששתי המוזות והמשקוף היה רמו על ג' מזבחות כנ"ל:

והיה כי ישאלך בנך וגו'. ענין הארבעה בנים הוא ע"ד מה שפרשנו במה שאמר דהע"ה [תהילים קמו, יט] מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן וגו', כי הענין הוא שהקב"ה רוצה לקרב ישראל לעבודתו וחונן אותם דעה, לפי יכלתו והזמנתו לקדושה, אמנם בין בתורה ובין בעבודה א"א להעלות השגתו, כי אם ע"י קושיא שנתקשה בו ומתוך כך נותן לבו להבין יותר, וכל זמן שאינו יכול להשיג עומק הלכה מעלים ממנו הקושיא, לכך אמרו כי יהיה לאדם איזה קושיא בלימודו ידע באמת שרצון הש"י להיות יגע בעומק הלכה, כי לולי זאת לא היה נודע לו הקושיא, וכן בעבודת השי"ת והוא מה שאמר הכתוב [שה"ש ז, ב] חמוקי ירכיך כמו חללים מעשי ידי אומן, ואחז"ל [מ"ק טז:] מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר, והמשילו המשל לאבן טוב אשר לא יבין בו כל אדם מעלתו, ויחפה אותו בזהב אשר כל אדם מתכוון מעלתו ויעשה בחיפהו נקבים, והאיש חכם מביט בנקבים שבו ורואה אבן הטוב שבו, ומי שהוא מחוסר הבנה לא יקשה בעיניו הנקבים ואינו רואה רק מעלות הזהב שעליו:

ואיתא בשם הר"י רמו על זה כי ר"ת חמוקי חסורי מחסרה והכי קתני, כי כשרצה התנא להעלים הדבר

עשה שיהא הוא כמו שברא ה' את האדם קודם חטא עץ הדעת בלי רע כלל, ואבותיהם שיגאלו יגידו צדקת ה' ב"ה וב"ש לדור הנולד, כי הדור הנולד מטוב בלא רע יהא בבחינת אדם הראשון קודם החטא אשר לא ידע טוב ורע, כמ"ש הרמב"ם ז"ל [מורה נבוכים ח"א, פ"ב] שיהיה כ"כ עיני שכלו דבוקות בה' עד שלא ידע להבחין בעניני עוה"ז בין טוב לרע שכולו טוב, אבל הדור שיגאלו שנולדו בבחינות טוב ורע אלא שנתבררו בביאת משיח והם יגידו צדקתו לעם נולד, והיינו הגדת הנס ותהא הגדת הנס עיקר וסיפור יציאת מצרים טפלה:

ויש לפרש בזה מ"ש במכילתא ע"פ כי יאמרו אליכם בניכם וגו', בשורה טובה לישראל שיולדו בנים ובני בנים וכבר כתבנו בזה, ויש לפרש ע"ד הרמו מפני שענין מה העבודה הזאת לכם אף שדרשו חז"ל [בהגדה] על בן הרשע לא יתכן לבשר זה לישראל, אלא דקאי על ימות המשיח שנקראו בנים לה', כשאחז"ל [קידושין לו.] כשעושין רצונו של מקום וכו' ומה שאמר בנים ובני בנים היינו דור שיגאלו ובניהם שלא ידעו כוונת טוב ורע, וכבר כתבנו שעיקר גאולת מצרים היה לברר חטא עץ הדעת הטוב מהרע, וכיון שלא ידעו בחינות טוב ורע ישאלו מאביהם מה העבודה הזאת לכם, מפני שהם נולדו בבחינות טוב ורע והם יגידו צדקתו לבניהם, וז"ש [תהילים קטז, יג] כוס ישועות אשא, וכוס דהיינו חשבון שמספר ישועות העבר יהיו אפילו לימות המשיח, והיינו דאמר ובשם ה' אקרא שיהיה קריאתו ככתיבתו, ואמר יקר בעיני ה' המותה לחסידיו שיבולע המות מהם, ואפ"ה יספרו בניסים של אבותינו, וז"ש אני עבדיך בן אמתך פתחת למוסרי שהם מוסרות של

ומשפטים כל ידעום, שמודיעם החוקים ואינו מודיעם המשפטים, והוא ענין ארבעה בנים כי החכם והתם הם בחינות ישראל, אלא שהחכם מופלא יותר בחכמה ויכול להבינם החוקים והמשפטים, וזהו שאלתו מה החוקים והמשפטים שאף שהוא רואה בשכלו אינו מבינו היטב, והאב מבין וע"י כן הוא מבין יותר מדעתו, והתם שאינו מבין כ"כ ושואל מה זאת מבינו בכללות, ושאינו יודע לשאול הוא בחינות יעקב, שאינו מבין להקשות ועליו נאמר והגדת לבנך, כענין שנאמר מגיד דבריו ליעקב שהם הגדה בדרך הפשט, אבל הרשע שהוציא עצמו מן הכלל אל ישיבנו על שאלתו, כי השי"ת רוצה בהרחקתו כענין שנאמר לא עשה כן לכל גוי והיינו דאמר הקהה את שיניו:

כתבו בפשיטות, והחכם מבין הנסתר שבו, וזהו שאמר מגיד דבריו ליעקב, כי ליעקב איש הפשוט שאינו משיג דברים העמוקים והשי"ת מגיד אליו דבריו בלי שום קושיא בדרך הגדה, אבל לישראל שהם החכמים מגיד ^{05/08/2018} חוקיו ומשפטיו דהיינו שחקיו הם דברים הנפלאים והקושיא שיפול בלב אדם ומתוך כך מתבונן ע"י טעמים העמוקים המשפטים, כמו שפירש"י [במדבר יט, ב] שחק הוא דבר בלי טעם שאינו מובן ומשפט הוא הדבר המובן היטב, משא"כ באומות שהקב"ה רוצה להרחיקן ולהטעותם, וכשאחז"ל [ע"ז נה.] בפסוק אשר חלק ה' לכל העמים כדי להטעותם, ע"כ הקב"ה נותן בלכם קושיות שהם נקראים חוקים ואינו מודיעם המשפטים כדי להרחיקן, וז"ש לא עשה כן לכל גוי

פרשת בשלח

שהם היו דור שלישי משהתחיל השיעבוד לאחר מיתת השבטים, ובחיי השבטים לא היו אלא גרים ולא נשתעבדו, לכך זכו שדור שלישי יבוא בקהל, כמו ששלחו בדור שלישי מן השיעבוד, והיינו דכתיב [דברים כג, ח] כי גר היית בארצו כלומר אף שהיו השבטים גם כן במצרים שאין זה מן המנין כי לא היו אלא גרים בארצם ולא שעבדם:

כי קרוב הוא. איתא במדרש [תנחומא] קרוב השבועה של אבימלך מה שאמר פן ינחם, מפני שבאמת לא היה בזה ביטול הברית מה שעברו דרך ארצם, ואם ילחמו בהם הפלישתים הרי הם יתחילו תחלה, כדאיתא גבי דוד כשבא לכבוש ירושלים

ויהי בשלח פרעה. הא דלא אמר ויהי כי יצאו ממצרים, מפני שהיה אפשר לטעות שמה שהולכים דרך המדבר, מפני שמה שהיה אומר פעם ראשונה ששלחו השי"ת, נלכה נא דרך ג' ימים במדבר, לכך הוצרכו לילך דרך המדבר, אבל באמת בליל פסח גורשו ממצרים לגמרי כמ"ש בפרשת בא ששלחום פרעה ואמר צאו מתוך עמי, ושפיר היו יכולים לילך דרך פלישתים, והיינו דקאמר ויהי בשלח פרעה ששלח אותם לחירות לגמרי ואפ"ה לא נחם וגו', ובמדרש [תנחומא] איתא בזכות ששלח אותם זכה ללא תתעב מצרי, יש לפרש מפני שידע פרעה מה שהבטיח ה' לאברהם ודור רביעי ישובו הנה, כמ"ש לעיל בפרשת בא במה שהקפיד על הטף, וכיון

רק שבח גדול ומופלא, שלפי מעלתו ומדרגתו של רב אי אפשר לומר עליו שטעה בטעות כזה אם לא שאמרו כד ניים ושכיב. ולא אמר 'כד שכיב וניים' כמו שכתבו התוספות בפרק ערבי פסחים [פסחים קיט: ד"ה אמר] שיש תרי גוונא תנומה אחד בתחלת השניה ואחת בסופו, והנה זו שבסופה אע"פ שיטעה במאמרו מאחר שמתעורר והולך מרגיש אחר כך בטעותו וחוזר בו, משא"כ בדניים ואחר כך שכיב.

ומה שאמר (רב) [רבין] כמדומה לי וכו', *היינו שמותר לרב להוכיח לתלמידו בדברים קשים כדי לזרזם שיעיינו וישגיחו וישמרו מן הטעות והשגיאה, ולוי היה תלמיד רבי כבגמרא סוף פרק קמא דסנהדרין [יז:] למידין לפני חכמים לוי מרבי. ולע"ד נראה שמדברי רבי אלו יצא להרמב"ם [תלמוד תורה פ"ד ה"ה] מה שפסק שחייב הרב לכעוס על תלמידו אם רואה שמתרשלים הובא בשו"ע יו"ד סימן רמ"ו סעיף י"א, לכן מפני שרבי ידע בלוי שאדם גדול ומופלא הוא ולא היה ראוי שיטעה אם לא ממיעוט עיון והשגחה, לכן דיבר אליו קשות, חלילה לא מכעס או מגובה רוחו והרי תניא סוף סוטה [מט:] משמת רבי בטלה ענוה.

ולפעמים אמרו לשונות כאלו בדרך מליצה ובדיחא כמו שאמר רבי יוחנן לרבי חייא בר אבא בבבא בתרא דף ק"ז ע"ב ובבכורות דף י"ח ע"א עד דאכלית כפניתא בבבל וכו', ושם פירשו התוספות [בבכורות ד"ה אדאכלת] שר"ל כפניתא תמרים גרועים. ונראה לי על דרך מה שפירש הרע"ב סוף פרק קמא דערלה [משנה ט] על כפניות שעודם סמדר, והכי קאמר ליה כי בבל העמוקה מכל הארצות ודאי

שער הקדושה [פרק ד] [עיין תשובה קכ"ד] ומהררש"א בחידושי אגדה פרק הפועלים [בבא מציעא פד: ד"ה כין].

ונחזור למבוקשינו, *שמה שאמר רב ללוי כמדומה לי שאין לו מוח בקדקדו ביבמות דף ט' ע"א ובמנחות דף פ' ע"ב, *לולי דמסתפינא לשלוח ידי במשיח ה' כי ידוע שרב הוא רב אבא תלמיד המובהק והמובהק מתלמידי רשב"י מבעלי הסודות, **כמו שכתב מהרמ"ע סוף ספר יונת אלם שבכל מקום שנאמר שתק רב [עיין סוכה ז. וש"ג] היה לו להשיב על פי הסוד ולא רצה לגלות** (ויש שם טעות בספר שכתב 'רב אבהו' וצריך לומר 'רב אבא'), ואף כי קהיתי בזה בספר מר קשישא [ערך שתק רב] מדשקיל וטרי בבליצה דף ו' [ע"א] למה שתק, מכל מקום חלילה לדחות דברי רמ"ע דיש לומר דהש"ס שקיל וטרי למה שתק דגם בנגלה היה לו להשיב. ומטעם זה גם כן אין להקשות ממה שאמרו בבבא קמא דף י"א ע"א מדשתיק רב לאו דינא הוא, דיש לומר אין הכי נמי דלא פסקינן הלכות על פי הסודות רק על פי הנגלות, וכבר האריך בזה בספר מצרף לחכמה, ועל כן בכמה דוכתי לא קיימא לן כרשב"י.

נקוט מיהא דאיש אלהים קודש קדשים היה, לכן יגורתי לומר עליו כי באמת שלא כהוגן דיבר ולכן שקלא למטרפסיה, באשר בכמה דוכתי אמר רב ששת עליו כד ניים ושכיב אמר רב להא שמעתתא כמבואר במסכת יבמות דף כ"ד ע"ב ודף ק"ט ע"ב ובבבא קמא דף מ"ז ע"ב ודף ס"ה ע"א ודף ס"ז ע"ב ונדה דף ס' ע"א ובכורות דף כ"ג ע"ב. מכל מקום האמת יעשה דרכו, כי מאמר כד ניים ושכיב אינו לגנאי

* שמה שאמר רב ללוי כמדומה לי וכו' שרב הוא רב אבא. צ"ע, שלפנינו ביבמות וכמנחות איתא אמר לוי "לרבי" ולא הוזכר "רב" כלל, ואולי נוסחא אחרת היתה לפני רבינו שם. והדבר תמוה, שהרי להלן בהמשך דבריו כתב רבינו "ומה שאמר רב כמדומה לי וכו' ולוי היה תלמיד רבי וכו'" וצ"ע שפתח ברב וסיים ברבי. שוב מצאתי כע"ז בהגהות ר"ש פריינד.

* לולי דמסתפינא לשלוח ידי במשיח ה' כי ידוע שרב הוא רב אבא תלמיד המובהק והמובהק מתלמידי רשב"י מבעלי הסודות וכו'. עיין יעיר און לחיד"א מערכת הא' אות מ"ד מה שכתב על זה (בית דוד).

* היינו שמותר לרב להוכיח לתלמידו בדברים קשים כדי לזרזם שיעיינו וישגיחו וישמרו מן הטעות והשגיאה. עיין בבא בתרא ק"א ע"ב אמר ליה רבי ינאי לשמעיה, ובספר חפץ חיים סימן ד' באר מים חיים ס"ק ו' (בית דוד).

[רנו] כל אומה כמו שיש לה רע מיוחד כן יש לה גם כן איזה ניצוץ קדוש מיוחד שממנו חיותה, כטעם ואתה מחיה את כולם, דלולא כן כלא היה. וחיות דהש"י ודאי הוא דבר טוב, ועל זה הוא הגלות לקלוט אותו דבר טוב לישראל. וכמו שאמרו בזהר תרומה [קנב]: דבגלות השפע הולך לאומות העולם וישראל קולטין תמצית, ובודאי השפע מאת הש"י הולך למינו ולדבר טוב שנמצא בס, ומצד זה הוא השפע להם, וכאשר ישראל קולטים התמצית נתמצה לתוכם אותו דבר טוב. וזה טעם לקיחת אחשורוש לאסתר שהיתה צדקת גמורה ובעלת רוח הקדש כדרשת רז"ל (מגילה יד:), איך נפגמה פגם גדול כזה, והיא רומזת לכנסת ישראל כנודע. ואז בגלות השפע יורד לכנסת ישראל דרך אומות העולם, ואז לצורך בנין בית שני, שהיה הסתלקות הנבואה, ומכל מקום מפורש בפרקי היכלות (פכ"ז ופכ"ט) כי עיקר רזי תורה לא נגלה אלא בבית שני, וכנודע דאז יסוד התורה שבעל פה מאנשי כנסת הגדולה. ובאמת חכם עדיף מנביא, עיין ברמב"ן פרק קמא דבבא בתרא (יב.)¹⁰ הטעם דנובע ממקום יותר גדול, ובזהר שמות (ו:) כי הוא תמידי, רק דהנבואה הוא התגלות מאמר ה' בכרור, והשגה דחכמה הוא בהעלם. זה טעם בנין בית שני על ידי מלכי פרס, כמו שאמרו בכרכות (ח:) בשבח הפרסיים צנועים (באכילתן ובבית הכסא ובדבר אחר), שזה היה ניצוצא קדישא שלהם מדת הצניעות (ולכן זכו אז ישראל לרזי תורה). רק דמייתי עלה תיכף אח"כ אני צויתי למקודשי אלו

(במגילה יב.) לעשות כרצון איש ואיש מרדכי והמן שהיו שרי משקים בסעודה, ודאי קלטו מהסתה זו ביותר.

ולכן פתיחת המגילה בהסעודה, שמזה צמיחת הגזירה כמו שאמרו ז"ל (מגילה יב.) שנהנו וכו'.⁸ הגם דמסיק דהשתחויו לצלם, מכל מקום הרי לא נענשו אז תיכף, על כרחך דבאמת הם עשו לפנים, וה' יראה ללבב אין חטא, רק מצדם (יש חטא) דאדם יראה לעינים. רק כאשר מתנהגים בטובת עין, גם הש"י יש לו טובת עין כנגדם, להשפיעם כמדתו דיראה ללבב. אבל מצד נהנו מסעודתו, דהיינו הסתת כח צרות עין, גם הש"י אמר שלי שלי, ושליך שלך לראות לעינים. ועל זה העונש בהמץ גם כן על ידי צרות עינו במרדכי שרוצה להשתחוות לו. וכן מרדכי דאיקני בהמץ גם כן מצד צרות עין, שזה שהיה עבדו יעלה כל כך,⁹ הגם דהיה גנוז בזה צד טוב גם כן, כמו שאמרו ז"ל (אסתר רבה הובא בתוס' סנהדרין סא:) דצלם חקוק על לבו, ותיקן על ידי זה שרש חטא דהשתחויו לצלם, מכל מקום יש בו צרות עין. רק באמת מרדכי כבר הרגיש בדבר ורצה לתקן, וזהו הקדמת רפואה למכה, שחשב שיש לו צרות עין נגד אחשורוש שלקח אשתו, ולא מפני האיסור הוא רוצה במיתתו, רק מפני צרות עין. והגם דהיה מצוה במיתתו, הוא לתקן הצרות עין אדרבה נשתדל בהצלתו, לומר שאין לו צרות עין נגדו הגם שהוא גוי ורשע, וממילא הצרות עין שהיה לו אח"כ על המן הוא מצד רשעו וכהוגן, וזהו הקדמת רפואה למכה.

8. עיין בהערה 9 על אות רכ"ח.

9. המן מכר את עצמו לעבד למרדכי בעבור ככר לחם, מגילה טו, ב.

10. רמב"ן בבא בתרא יב, א: "... הכי קאמר אעפ"י שנטלה נבואת הנביאים, שהוא המראה והחזון נבואת החכמים, שהיא בדרך החכמה לא נטלה, אלא יודעים האמת ברוח הקודש שבקרבם... לפי שעה משרה הוא שכינתו אף על החסידים שאינם חכמים, דאמרינן התם מנא לן ממה, ואלו משה (שהיה חכם) לא פסק ממנו נבואתו, וזהו לשון משרה", לשון ארעי.

מגולה יותר. וכן חכמה הגם דהוא בהעלם הוא השגה גדולה מנבואה. רק עילם (פרס) זכתה ללמוד ולא ללמד (סנהדרין כד.), שהיו בתכלית הצניעות המצומצמת ביותר עד שגם לגלות חכמתם לאחרים לא היה אפשר רק לעצמם.

ומצד זה התחלת הגזירה על השתחוות לצלם, הגם דהם לא עשו אלא לפנים (מיראה) ובהצנע עבדו ה' בכל לבכם, מכל מקום זה היה בתכלית ההעלם. ועל זה נתעורר המן, כי עמלק היפוך הצניעות, דלכן נאמר בו ולא ירא אלהים, כי מצד היראה הוא הצניעות, וכמו שאיתא ^{בגני החכמה} בנדרים (כ.) דיראה הוא בושה, והצניעות מצד הבושה, כמו שנאמר באדם הראשון קודם החטא ולא יתבוששו. והוא ראשית גויים שאינו רוצה בתקון חטא אדם הראשון, רק להיות אחר החטא כקודם בלא בושה, והוא מביט רק על הנגלה, כמו שאמרו בעשו (ברא"ר רי"פ סה) פושט טלפיו וכו'.¹¹ והנגלה רע, אך באמת אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו. ואח"כ ראו כל אפסי ארץ הפנימיות שלהם, שבאמת לא עשו אלא לפנים. ולכך התחלת הגזירה על ידי צניעות דאסתר, כי בודאי אילו הגידה מיד על מרדכי מה הוא לה לא היה על לב המן לפעול כלום נגדו. וההצלה על ידי שנכנסה ברצון, וזה פריצות היפך צניעות, וכמו שאמרו ז"ל (שוח"ט כב) דכעס על זה אחשוורוש, רק באמת בהצנע ובפנימיות היה טוב וקדושה והוא גם כן צניעות. ועל ידי זה דייקא כל שרש ניצוץ קדוש דצניעות שבו נקלט בה, שזה אי אפשר רק ברצון, כאילו הוא רוצה להתחבר עמו על ידי זה יוכל לקלוט, מאחר שרוצה לקלוט ממנו, מה שאין כן באונס אינו

פרסיים המקודשים לגיהנם, דאסור לספר בשבח עכו"ם (כמ"ש ע"ז כ.). ובאמת הם מעלחם היא המביאתם לגיהנם, כי צניעותם הוא כדי למלאות תאותם ביתר שאת [וגם מצד עין הרע דצרי עין שהיה להם כנ"ל אות רנ"ה]. וכן אמרו באחשוורוש, שהמלך כוחו יותר שכולל כל האומה (מגילה יג.), מגנותו של אותו רשע אתה למד שבחו כו' (שלא היה משמש מטתו ביום) גם כן בצניעות, רק שזהו מגנותו באמת כנ"ל, דכונתו הכל לגנות. ומכל מקום לגבי ישראל הוא טוב, וזכתה אסתר כמו שאמרו ז"ל (שם יג:) בשכר צניעות שהיתה בה, והיא קלטה מדת הצניעות הטובה הצנע לכת עם אלהיך, שגם היא ממדה זו להיות בהעלם ולא בהתגלות. וזה אי אפשר לקלוט רק מצד אומות העולם ומכוחם, כי מצד שיש רע צריך צניעות, כמו שמצינו באדם הראשון אחר החטא נתחבאו, וכאמרם ז"ל (תנחומא תשא לא) בלוחות שניות אין לך יפה מן הצניעות, והיינו אחר החטא. וכן היה בית שני נגד בית ראשון שהיה בהתגלות. וכאשר היא קלטה מדת הצניעות שבו, שהוא כללות האומה, אז היתה ישועה בהתגלות, כמו שאמרו ז"ל (מגילה יא.) אימתי ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו, בימי מרדכי ואסתר.

ושמעתי דמגילה לשון התגלות, כי אז נתגלה כי דרך הטבע גם כן הוא הנהגת הש"י. כי אז היה ישועה בדרך הטבע ונגלה לכל דהוא מפעלות הש"י, וזה ראיית כל אפסי ארץ. וישועה בדרך הטבע היינו צניעות והלבשה ולא בנס מגולה. ומכל מקום זהו באמת התגלות יותר גם לאפסי ארץ, דהכרה שגם דרך הטבע הוא מהש"י הוא הכרה

11. בראשית רבה סה, א: "מה חזיר הזה בשעה שהוא רוכץ הוא מפשיט טלפיו (שיש בהם סימן טהרה) כלומר ראו שאני טהור, כך מלכות הזאת הרשעה גוזלת וחומסת ונראת כאילו מצעת את הבימה. כך עשו כל ארבעים שנה צד נשי אנשים ומענה אותם, וכיון שהגיע לארבעים שנה דימה עצמו לאביו, אמר: מה אבא נשא אשה בן ארבעים אף אני נושא אשה בן ארבעים". ויתכן שנפלה טעות בגירסה ורבינו התכוון שהנגלה טוב אבל הפנימיות רעה כחזיר.

כזב, דרוצה לומר דבר הפוסק, וכן כל חמדות עולם הזה לשעה, ולא כמותו יקח הכל. ומכל מקום הוא הכנה לעולם הבא ופרוזודור לו, ומי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת (ע"ז ג.), כידוע בספר יצירה דאותיות בג"ד כפר"ת נגד שבעה ימים, וערב שבת באות רי"ש, וכו' הוא הטורח והשתדלות, וכמו שאיתא בשלהי שבת (קנו.) מאן דבערב שבת (אתייליד) חזון במצוות. ובאמת כל שרש המעשה והשתדלות שהוא מצד הבחירה הוא רק בעולם הזה, דלגבי אמיתות ידיעת הש"י אין מקום לבחירה והשתדלות במעשה כלל, והכל בידי שמים ואפילו יראת שמים. רק דכהאי עלמא שהוא עלמא דשיקרא הבחירה נגלית, דהיינו חוץ מיראת שמים, וזה אמת בשעתו דהיינו בעולם הזה, שכך רצה הש"י בעולם הזה.

ולכך יוסף הצדיק שהוא נגד יום ששי דימי הבנין כנודע, דרגא דיליה — יראתו קודמת לחכמתו כנ"ל אות רכ"ה, והוא שרש השתדלות ומעשה אדם. [מה שאין כן יעקב אבינו ע"ה שרש כנסת ישראל, נגדו יום שלישי שנברא באות הדל"ת]. ושכטו נגד חדש אדר בחדשי השנה, דלכן יש פעמים שני אדרים כמו פעמים שבט יוסף נחלק לשנים, ומזלו דגים שכן נתברך וידגו לרוב. והוא נברא באות קו"ף כמו שאיתא בספר יצירה, שהוא גם כן מצד עלמא דשיקרא אחר קבלת העובר, דהיינו המילוי וריבוי להיות שבט שלם. ולכך שרש יוסף בכבישת היצר בחמדות עולם הזה. ומשיח בן יוסף עתיד ליהרג, כי באות הקו"ף הוא מלאך המות, כי הוא יצר

רוצה לקלוט כלל [ובודאי אז נתעברה מדריוש שבנה הבית]. ואז היה תכלית ההצנע, דאם יסתר וגו' לעשות מעשה רעה כזו, ולהיות בו כונה קדושה מאד, ואז נתקיים ואני לא אראנו, וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו.

[רנז] כמו ששורש כנסת ישראל הוא החשק שלהם להש"י כמפורש בשיר השירים, כך שרש כל אומות עכו"ם הוא החשק שלהם לחמדת עולם הזה. ובזהר תרומה קמח: דאשת זנונים מתתקנת כגוונא דאשת חיל, כי היא אות קו"ף, ואשת חיל אות ה"א עיין שם¹². ושם קנב. דאות קו"ף שריא על גהינם, ועיין שם קנ: דאש דגיהנם הוא אש היצר הרע, והוא מלאך המות עיין שם ובהקדמת הזהר דקו"ף רי"ש אתוון דשיקרא. פירוש כמו שאמרו [בזהר ח"ב קעח:] דה"א, דל"ת הוות (היתה בתחילה), רק בתר דקבילת עוברת נעשה ה"א, ובפרי עץ חיים ריש שער השבת דכן גם כן אות קו"ף רי"ש הות וכו'. פירוש לשון דלות וריש אחד, דמורה על עניות וחסרון, דלית לה מגרמה ומבקשת השלמה. רק שזה (ד) צורתו בקוים ישרים, וזה (ר) בעקמומיות, כי זה מתאוה רק להשפעת קו היושר דהש"י, וכן העובר דקבילת כן בקו היושר (מד' לה'), וזו בעקמומיות (מר' לק'). והנה באמת כל אותיות שק"ר אותיות הם בתורה, וכולם קודש ודאי ומאמיתות הש"י. כי באמת יש רש הולך בתומו, ואמרו ז"ל (ברא"ר ע"א) כל מקום שנאמר רש ודל וכו' בישראל מדבר. כי האי עלמא נקרא עלמא דשקרא, כי שקר נקרא דבר לפי שעה כלשון

12. וזהר תרומה קמח, ב, מתרגום הסולם: "והרי למדנו בכל מקום הולך נחש הזה אחר אשת חיל (שהיא המלכות), ואשת זנונים (הקליפה) רוצה לתקן עצמה כעין (אשת חיל) ואינה יכולה. אשת חיל רשימה ואת שלה הוא אות 'ה' וכך ראוי לה. אשת זנונים הרשימה והאות שלה היא צריכה להיות כעין זה, אבל לא נתתקנה להיות כן, ואות שלה הוא 'ק'. כי האות שלה נתתקנה בתקון של אות 'ה', כמו הקוף אצל בני אדם, שהולך אחר בני אדם (להדמות להם), ואינו מתוקן לעשות זה...". ושם קנב. א: "אות 'ט' היא הארת החיים בכל מקום... ועל כן בכל מקום ששם אות 'ט' אין ישוב לאות 'ק' שם להתיישב בו... וכמו שאות הזאת (ט) שולטת במקום הזה (לחת שם חיים) כן אות אחרת שולטת במקום גיהנום, ומי היא? היא אות 'ק'..."

דף פ"ו ע"ב: רב הונא ברי דר"נ איקלע לבי רבבי, אמרו לי מה שמך אמר להו רב הונא ובי יהבו לי כסא קבלי' בחד וימנא ובי א"ל מי' קרית לך רב הונא, א"ל בעל השם אני. אפשר לומר דיוכל להיות שהוא היה משמש בשם הקדוש ואסור לו ליהנות משל אחרים [ירושלמי יומא פ"ג סוה"י],

אם לאו דחשיב הנאתו להם לכבוד והווי כמכה להם (א), לכן גלה להם מיד לשמו ר"ה לשון חשיבות וסמיכות וע"י יהיה הנאתו משלהם נחשב להם לכבוד ולהנאה ויהיה לו מותר אח"כ לקבל הכוס ושאר הנאות מהם ודו"ק (א).

פרק שמיני

דף פ"ו ע"א: והיה כיום ההוא וכו' ככלה בבית המיה ולא ככלה בבית אביה. ויש לפרש הכוונה עפ"י מה שאמרו עוד, אז הייתי צעיתי כמולאת שלום, ככלה שנמלאת שלימה צבית חמיה ורדופה לילך להגיד שצחה צבית אביה, והנראה הכוונה קרוב למ"ש צח מהרש"א ח"א, כי לפני זה כתיב אני חומה ושדי כמגדלות ואמרו [בסמוך] אני חומה (אלו צחי כנסיות) [זו כנסת ישראל] ושדי כמגדלות אלו [צחי כנסיות] צחי מדרשות, והנה צבית הכנסת אלו עומדים כצנים לפני אביהם שמבקשים ממנו לרכיבם אצונו מלכנו, אם כצנים, אמנם צבית המדרש הוא אשה ובעלה מאורסה קהלת יעקב (א), ובשעה שאדם יושב כל היום ועוסק בתורה ואח"כ בזמן הפלה ילכו מחיל אל חיל, [כמו שדרשו ברכות ס"ד ע"א על] ההולך מבית הכנסת לבהמ"ד וכו', ויש לו פנים לשאל לרכיב מאת ה', וזהו כלה הנמלאת שלם צבית חמיה היינו צבהמ"ד ורדופה לילך להגיד שצחה צבית אביה בית הכנסת (ב). והנה אחז"ל בפ"ק דשבת [י"א ע"א] דרשב"י וחביריו חיינם מפסיקים לתפלה כי תורתם אומנתם ממש, נמלא אין להם בית אביה כלל כי הכל בית חמיה, אלא לאו כל אדם זוכה, אמנם לעתיד לצא יהיה כן כל ישראל על כן אמר הקראי לי אישי ולא בעלי ככלה צבית חמיה ולא צבית אביה.

צבנית היכל, אלו ואלו מעלה עליהם הכתוב כאלו נצנה היכל צימיהם, ולא אחריו צמה שיש לדקדק ואומר עפ"י מה שמצוהר אללנו צחי רפ"ק דכתובות (א) דמ"ש חוספי רח"ש דאשה שהיא חתה בעלה ומשמרתה לא שכיחא זנות משא"כ ארוסה, וי"ל היינו דוקא אי לית לן למיחש שהארוסה יהיה צקי צפתה פתוח וישכים לצי"ד, משא"כ כשיש לה להפחד מזה (הוא) [חו] לא שכיח גם בארוסה, ושם י' ע"א מצוהר דצחור אינו צקי צפתה פתוח ואי טען כן יהבי ליה כופרי [משום] שצקי צונוה ע"ש. והשתחא הפסוק משבח צנות ישראל שאפי הן ארוסות לצחור שלא טעמו טעם חטא ואינם צקיאים צפתה פתוח, ואין לה להפחד ממנו כי צעוהה שחוכל להטעותו צממה אופנים, ועוד דצוגרות צלא"ה כלו צחוליה, ונערה צלא"ה יש לה עדין דס ד' לילות צחוך י"צ חודש [כנדה ס"ד ע"ב], וא"כ לא היה לה שום פחד אדם [אעפ"י אוגדות] פתחיהן לצעליהן וכיינו צבחן. ואמר אלו ואלו מעלה עליהם הכתוב כאלו נצנה היכל צימיהם, משום דאחז"ל [סנהדרין כ"ב ע"א] מי שמחה אשתו ראשונה כאלו נחרצ בהמ"ק צימיו, וי"ל דוקא אשתו ראשונה שהוא עשאה כלי וגם היחה טעם ביאתו ראשונה, כמ"ש רמב"ן על פסוק ויאהב גם את רחל מלאה [צראשית כ"ט ל'] שעל כן אין אדם מולא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה משום שהוא טעם ציחה ראשונה, והנה מכיון שמיחתה היא כחורבן צבהמ"ק אי"כ הי"ה הנשואין הם כצנין הכיכל להם, אלא מי מעיד, הלא היא תחוש שמא כבר טעם טעם ציחה, והוא יחוש שמא פתחה פתוח ואני אינו צקי, אבל הקצ"ה מעיד על צניו וצנותו כי הם לדיקים וברי אלו ואלו כאלו נצנה היכל צימיהם וק"ל (ה).

[ויקח את גומר בת דבלים]. יש מקום תימה על צקיאותו של פרי"מ [השואל הגר"ל חיות] שצספרו [חורת נציאים] עי ע"א צבה"ה שצגליון, תמה על האומרים (א) דהושע שנשא גומר צת דבלים היה צמראה הצובה, ומאי קשיא לכו אם היה

או יאמר, כי צמתן חורה רלו ישראל שיהיה להם רק דין אירוסין וע"י כן הועיל צברי לחות של מרע"ה כמצוהר [צשמ"ר ר"פ מ"ו], אמנם לע"ל שיהיה לצבם שלם עם ה' יהיה חיכף קנין החופה ממש, ויוצן זה ע"פ מ"ש לעיל (א) צפלוגחת מ"י צהפלאה רפ"ק דכתובות [ז' ע"ב] עם מהרש"א [שם] צנוסחת מקדש עמו ישראל ע"י חופה וקדושין ע"ש.

והנה אמרו עוד, אשר צנינו כנטיעים אלו צחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא צנותונו כזויות אלו צחולות ישראל שצוגדות פתחיהן לצעליהם ר"ל מצלי להצטל לאחר, מחועצות

[כלעיל מ"ס ע"ב], ובשעת תפלה מבקשים פרס כצנים ובנות מבית אביהן, וכשאדם יושב בבהמ"ד ולומד תורה לשמה הוא ככלה שנמצאת שלימה בבית חמיה ועומדת משם לילך לבית הכנסת להתפלל ולבקש פרס הרי היא כמגדת בבית אביה שתטול פרס בזכות התורה והיינו כמצאת שלום. וכ"כ בחת"ס עה"ת במדבר הג"ל.

(צ) לעיל מינ"י כתב דאצ"ג דהכת"ג הוצרך לידע שם הקדוש ואפ"ה כתיב ב' גדלתו משל אחיו, וברושלמי קאמר דהמשחמש בשם אסור ליהנות מאחרים, ותי עפ"י גמ' קידושין ז' ע"א דאדם חשוב המקבל מתנה חשיב כנותן מתנה וא"כ לא חשיב נתנה משל אחרים דהוא מהנה להם בזה שקיבל מהם מתנות עיי"ש.

- (ג) גרפס בדרשות עמ' רפ"ז ג', ובחי' שבת פ"ז רע"א.
- (ד) משנת תקס"ב ב' ע"א ד"ה משכים.
- (ה) חת"ס עה"ת במדבר עמ' י"ד ד"ה והיה.
- (ו) אבן עזרא ורד"ק ריש ספר הושע,

- (צא) ח"ס בראשית, רג"ג ב' ד"ה ועפ"ז.
- (א) „וגקרא הקב"ה בחינת המיה" — לשון מרן בחת"ס עה"ת במדבר עמ' קל"ה ד"ה את.
- (ב) וכ"כ בחת"ס עה"ת שמות עמ' צ"ו ד"ה אם, ח"ל: „ופרשתו דעוסקי התורה הם בחינת כלה תורה ציוה לגו משה מורשה מאורסה